

QUADERNS
D'HISTÒRIA LOCAL
DEL MASNOU [10]

Les caramelles al Masnou

Enric Badal i Valls

Ajuntament
del Masnou

Edició:

Ajuntament del Masnou. Arxiu Municipal

Carrer de Sant Francesc d'Assís, 28. 08320 El Masnou

93 557 18 29

arxiu@elmasnou.cat

www.elmasnou.cat

Direcció i coordinació: Carles Pino Andújar

Autor: Enric Badal i Valls

Correcció de textos: Mònica Clotet Seral

Disseny i maquetació: Josep Puig Marcos

Impressió: Qpprint

1a edició: novembre de 2025

Dipòsit legal: B 18974-2025

Imatge de la coberta: Grup de nens per caramelles davant l'Ajuntament, anys cinquanta.

Teresa Torres i Casals. AMM, 13174.

Aquesta obra està subjecta a una llicència de Reconeixement-Compartir Igual 4.0 Internacional (CC BY-SA 4.0) de Creative Commons. Se'n pot sol·licitar un exemplar adreçant-se a l'Arxiu Municipal del Masnou.

ÍNDIX

Presentació	5
1. Introducció	7
2. Les caramelles	11
2.1. Història i tradició	12
2.2. El segle xx	14
2.3. Actualitat	16
3. Les caramelles al Masnou	19
3.1. Notícia documental.....	23
3.2. Llibrets conservats.....	26
3.3. Societats de lleure i cultura	27
3.4. Poetes i músics	38
3.5. Els poemes de caramelles.....	41
3.6. La música de caramelles	45
4. Conclusions	55
5. Bibliografia	59
6. Annexos	61
Annex 1. Recull de records sobre les caramelles al Masnou tramesos per persones informants	61
Annex 2. Exemple de recorregut amb poemes de diferents colles i anys	70
Annex 3. Text <i>Fi de sigle –coro satíric–</i> , de Joan Duran Bori.....	74
Annex 4. Algunes cançons humorístiques d'Els Gafarrons	75
Annex 5. Poemes dedicats als llibrets i fulls	78
Addenda gràfica	85

PRESENTACIÓ

Teniu entre les mans un nou *Quadern d'Història Local*, aquest dedicat a una qüestió vinculada a la cultura popular i tradicional: les caramelles al Masnou. Es tracta d'un treball exhaustiu que ens acosta al món de les caramelles i el seu arrelament al Masnou: les entitats, els autors i la seva implicació en la vida associativa del Masnou. És un molt bon recull fet per Enric Badal, que, gràcies a la seva perseverança i treball, fa una aportació al món de les caramelles i la seva importància al nostre municipi.

Enric Badal, una persona apassionada per la música i la cultura popular, ha treballat a partir de fons documentals i de la història oral de les persones que van protagonitzar aquest fenomen de la cultura popular i tradicional al Masnou.

Les caramelles tenen un component relacionat amb el calendari religiós, vinculades a la Pasqua, malgrat que tenen uns orígens pagans. Però també tenen una temàtica popular i satírica. Són una tradició dels segles XIX i XX que en aquests moments ja no perdura al nostre municipi, una tradició que ha estat transmesa de manera oral entre diferents generacions.

Les caramelles formen part del nostre patrimoni immaterial. Formen part d'una tradició fortament arrelada a la cultura catalana i a la llengua, un esdeveniment vinculat a la poesia popular i a la música que va tenir un fort arrelament al Masnou, a la seva gent i a les seves entitats, amb músiques i lletres fetes per autors masnovins. Gràcies al treball d'Enric Badal, avui les coneixem una mica més.

Jaume Oliveras i Maristany
Alcalde

1. Introducció

JUSTIFICACIÓ DEL TEMA

He volgut aprofundir en el tema de les caramelles al Masnou per un conjunt de raons:

- Fa trenta anys que visc en aquesta població del Maresme i l'educació i la música han estat les vies a través de les quals m'hi he sentit integrat.
- A partir de la meva formació bàsica de violinista i de la confluència amb altres persones a la vila de Gràcia de Barcelona, la ciutat on vaig néixer, he tingut la sort de participar en els projectes musicals, culturals i socials de recuperació i difusió de la música tradicional i popular catalana i europea, i també de la dansa dita *d'arreu del món* els anys setanta del segle XX, potser per influència dels folkloristes belgues Claude i Lou Flagel. He format part dels grups Ara Va de Bo, Tercet Treset de la Vila de Gràcia i La Cobla Mínima, i he col·laborat amb d'altres en actuacions i enregistraments discogràfics; he participat des dels inicis en les Danses a la Plaça del Rei i en els Tradicionàrius, i també en la creació del Centre de Recursos de Documentació del Folklore de la Vila de Gràcia.
- Amb la Cobla Mínima (amb Francesc Tomàs i Aymerich, *Panxito*, i Carles Mas) vam revitalitzar les caramelles a Castellfollit del Boix, Maians i Grevolosa entre 1985 i 1989.
- Des del 2001 formo part de la Coral Xabec, de l'associació Gent del Masnou, fundada i dirigida per Montserrat Llagostera fins a la pandèmia del covid-19; l'any 2007 aquesta excel·lent música va adaptar per a cor mixt a quatre veus algunes partitures de començaments del segle XX escrites per a l'entitat Societat Coral La Calàndria del Masnou –per a cor d'homes a tres veus–; la Coral Xabec les vam interpretar.
- Des que vaig venir a viure al Masnou l'any 1995, he anat llegint els diferents articles de l'investigador i divulgador de la història local Joan Muray, publicats al butlletí mensual *Gent del Masnou*. Hi ha parlat sempre d'històries de la vila: vida d'entitats, revoltes, vida de persones comuns i personatges, festes i anècdotes. Joan Muray i altres persones vinculades al Masnou, com Dídac Ortiz o Rosa Pagès, hi han publicat articles sobre les caramelles al Masnou.

OBJECTIUS

Els objectius plantejats en aquest treball d'investigació són:

- Conèixer la informació a l'abast sobre el tema de les caramelles com a element festiu del patrimoni cultural català.
- Cercar informació sobre les caramelles que es van cantar al Masnou.
- Mesurar les possibilitats de recuperar la festa de les caramelles al Masnou.

Entenc, doncs, aquest llibre com una aproximació a les diferents fonts i materials sobre el tema de les caramelles i com un treball de conservació de la memòria històrica del poble.

METODOLOGIA

La metodologia de treball s'ha basat en una cerca d'informació en l'àmbit local a l'Arxiu Municipal, al Museu Municipal de Nàutica, i a la Biblioteca Joan Coromines. La directora del Museu, Cristina Espuga Condal, i l'arxiver municipal, Carles Pino Andújar, han estat una ajuda valuosa en les recerques de fonts documentals impreses, administratives, fotogràfiques, orals, manuscrites. Aquest treball de proximitat m'ha portat a recollir informacions orals i documentals d'algunes societats corals del Masnou i de diferents persones del poble que van viure les caramelles dels seus pares, van cantar-ne ells mateixos o han motivat els seus fills a participar-hi; també he cercat la informació d'historiadors i músics locals.

La informació publicada sobre les caramelles del Masnou és escassa. M'he centrat en els articles publicats als butlletins de l'associació Gent del Masnou i en les dades que s'hi recollen. També he consultat el llibre *L'abans. El Masnou. Recull gràfic. 1900-1975*, de Miquel Rico i Marta Roig, publicat per l'Editorial Efadós a Barcelona l'any 2013.

Joan Muray m'ha anat facilitant tota la seva documentació sobre el tema, que comprèn tretze llibrets fonamentals de caramelles de diverses agrupacions del Masnou en el període que va del 1902 al 1925.

Per saber quina era la música de les composicions de caramelles, Francesc Fàbregas, de la Societat Coral La Calàndria, em va permetre accedir a l'arxiu de partitures de l'entitat. Des de 2023 aquest material és a l'Arxiu Municipal.

Moltes persones del poble s'han ofert a informar-me dels seus records sobre les caramelles i això no ha fet més que començar un autèntic treball de recerca. Tot plegat és una feina de formiga, de treball experimental, que a poc a poc va entrant a la xarxa de relacions socials i coneixement del municipi.

El treball més difícil ha estat seleccionar les informacions aconseguides i recollir-les en l'espai d'aquest llibre. Vulgui el lector, doncs, entendre'l com una introducció, recolzada sobre molts documents que no s'hi han pogut encabir.

2. Les caramelles

Caramelles a pagès i a ciutat segons uns gravats del segle XIX. JOAN AMADES. COSTUMARI CATALÀ.
EL CURS DE L'ANY. VOL. II, PÀG. 883 I 888

2.1. HISTÒRIA I TRADICIÓ

Les caramelles són un element del patrimoni festiu de Catalunya, dins del cicle de primavera i Pasqua. La celebració de les caramelles consistia a anar pels masos anunciant la bona nova de la renovació de la natura, i també que s'havia acabat la Quaresma i ja havia arribat la Pasqua de Resurrecció.

La festa va rebre un gran impuls religiós catòlic mitjançant les confraries de la Mare de Déu del Roser, a partir de 1571, quan es considerà que la Mare de Déu havia exercit una influència decisiva a favor dels cristians en la batalla de Lepant; d'aquí que una de les cançons que s'interpretaven a les caramelles era *Els goigs del Roser*. Per extensió —més que per contraposició— a les cançons profanes que es cantaven se les anomenava, segons les comarques, *Goigs dels ous* o *Goigs de les botifarres*.

El ritual de les caramelles es desenvolupava de la manera següent: cada colla portava una o més cistelles guarnides penjades de llargs bastons o canyes també adornades, amb les quals abastaven els donatius que els donaven els estadants des dels balcons o les finestres dels masos o cases. A canvi de les cantades i ballades, les colles de caramellaires eren obsequiades amb ous i botifarres o aliments greixosos, que indicaven que la Quaresma i les seves abstinències ja s'havien acabat. Els menjars es guardaven a les alforges d'un ruc engalanat, menat per un noi a qui anomenaven la lloca, perquè guardava els ous. Amb un aparell extensible anomenat ballesta es podia fer arribar de baix a dalt un pom de flors en agraïment; el responsable de dur-lo i usar-lo era el ballester. Les famílies que rebien els caramellaires també podien donar diners o altres obsequis. Amb tot el que s'havia recollit, les colles feien després una ouada o una bona menjada comunitària, una sortida, o una dansada de sardanes i amb els diners pagaven la cobla.

La temàtica de les cançons era de tipus humorístic, satíric i popular, i versaven sobre els fets de l'any i les persones que habitaven a les cases que es visitaven. Les caramelles també eren un vehicle per manifestar interès o amor per les noies de les cases visitades.

Per acompanyar els cants, els caramellaires usaven instruments tradicionals casolans, com ara: el grall de pastor, el violí de pastor, la carbassola o güiro, el salterí o guitarra de fusta, el cai-cai, el rigo-rago, els garrots, l'aixada, la teula i les campanetes.

El mot *caramella* té diferents significats, tots amb un punt de contacte amb la celebració:

- S'anomena així un instrument rústic fet amb canya, amb os o amb fusta, com la flauta de pastor (a Osona els nens arrenquen tiges de blat i les fan sonar i en diuen caramelles).
- És un obsequi de menjars i llaminadures que es dona en algunes festes.
- És el nom que reben les cançons que es canten per Pasqua Florida.
- És el nom que es dona a les colles que canten caramelles.

Arreu de Catalunya trobem diferents variants del terme *caramelles*: *camal·leres*, *camarelles*, *camarleres*, *camigeres* o *camilleres* són mots sinònims.

De les cançons i les celebracions de caramelles en sorgiren danses tradicionals; exemples en són el *Ball de cascavells*, dels caramellaires de l'Ametlla de Merola (al Berguedà), i el *Ball de cascavells*, dels caramellaires de Sant Mateu del Bages.

Mossèn Jacint Verdaguer creia que les caramelles havien nascut al segle XVI a la Garrotxa i, concretament, a l'ermita de la Mare de Déu del Mont, però no hi ha documentació que així ho testifiqui.

Malgrat que no es conserva documentació de l'origen, en la història del nostre folklore es pot inferir que les caramelles més antigues daten del segle XVI. Joan Amades explica al *Costumari català. El curs de l'any* que el bisbe de Vic va publicar el 1702 un edicte en què amenaçava amb l'excomunió els qui cantessin caramelles abans de Pasqua i fessin els balls que en derivaven. També dona notícia d'un procés seguit a fi del segle XVIII a Manresa contra uns veïns que van sortir a cantar caramelles abans del Dissabte de Glòria.

La festa de les caramelles sembla que és un element arrelat amb força a les zones rurals de la Catalunya Vella. A Sant Julià de Vilatorrada les caramelles s'originaren en el si de la Confraria del Roser, fundada el 1590 i segellada per la butlla fundacional datada del 23 de febrer de 1592, que es conserva a l'Arxiu Episcopal de Vic. Es cantaven *Els goigs del Roser*. I, a més, segons testimoni de Marià Aguiló de mitjan segle XIX, se solien cantar també corrandes i altres peces de caràcter alegre i festiu, dedicades a les noies.

També hi ha documents que deixen constància que les caramelles ja se celebraven a Súria (el Bages) l'any 1591: el document més antic és una butlla concedida pel papa Gregori XIII que dona notícia de l'existència de la Confraria del Roser. Des del segle XVIII, les colles de caramellaires es deixaven acompanyar per colles de trabucaires.

L'arribada a les ciutats com Barcelona fou més tardana, encara que la data més antiga que s'ha documentat és del 1776. De fet, les primeres colles no es van organitzar fins a mitjan segle XIX, i no es van generalitzar fins al 1880, quan les

societats corals –la xarxa iniciada per Josep Anselm Clavé– van adoptar aquesta tradició.

Quan les caramelles començaren a practicar-se també a la ciutat de Barcelona i a les comarques més meridionals, amb l'impuls d'Anselm Clavé i els seus cors obreristes, a diferents indrets de Catalunya es va establir un nou costum: estrenar cada any una peça a tres o quatre veus composta expressament per autors locals. Les formes més freqüents d'aquestes obres han estat la sardana, el vals i l'havanera (o americana si es balla).

Sembla que –complint un rol tradicionalment assignat–, només eren els homes els qui antigament formaven part de les colles de caramelles. Joan Amades ens explica al *Costumari català. El curs de l'any* que «abans totes les colles eren només formades per nois», però que en una de les seves expedicions de recerca fou testimoni –a Ripoll l'any 1926– que totes les colles eren formades només per nenes.¹

2.2. EL SEGLE XX

Tot al llarg del segle passat la societat catalana ha tingut grans esperances i ha rebut greus entrebancs en el seu desenvolupament. Treball pel progrés i repressions reaccionàries han afectat l'àmbit cívic, i s'han traduït en el vessant cultural i festiu.

- Elements importants afavoridors del desenvolupament cultural han estat:
- L'associacionisme cultural i educatiu: ateneus obrers, societats corals, cors de Clavé, entitats excursionistes, orfeons, esbarts, colles sardanistes, colles geganteres, colles castelleres, colles de ball de bastons; i també la relació entre les diverses entitats mitjançant la celebració d'aplecs, intercanvis i xarxes.
 - El treball dels investigadors folkloristes que feien missions de recerca arreu de Catalunya i la catalogació posterior: Valeri Serra i Boldú, Rossend Serra i Pagès, Aureli Campmany, l'*Obra del cançoner popular* (finançada per la Fundació Concepció Rabell i dirigida per Francesc Pujol, amb 40.000 fitxes elaborades entre 1922 i 1936), Joan Amades i Gelats i Joan Tomàs i Parés (*Costumari Català, Folklore de Catalunya*)...

1. AMADES, Joan. *Costumari català*. Vol. II, pàg. 833.

- La recuperació de la Generalitat de Catalunya el 1932 i altre cop el 1979, i les seves polítiques culturals mitjançant el Departament de Cultura (Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, Congrés de Cultura Catalana i aules de música tradicional).

Factors obstaculitzadors d'un desenvolupament cultural *normal* han estat:

- La Dictadura de Primo de Rivera (1923-1930). Amb la supressió de la Mancomunitat de Catalunya, la prohibició de l'ús de la llengua catalana —i de les senyeres i altres signes d'identitat— en l'Administració i en la vida pública. En relació amb les caramelles vinculades a l'Església catòlica, van desaparèixer les agrupacions de nens i nenes Pomells de Joventut.
- La Guerra Civil (1936-1939). A més que l'ambient de dolor, violència i mort no era propici a la festa, la repressió religiosa a la zona republicana també eliminà *de facto* les caramelles en el seu vesant commemoratiu de la resurrecció de Jesucrist o del cant d'*Els goigs del Roser*.
- La Dictadura de Franco (1939-1975). Suprimides la República i la Generalitat per la força de les armes, també es prohibí per decret la llengua catalana en tots els àmbits de la vida ciutadana. Malgrat això, en els quaranta anys de dictadura, en diferents municipis, sobretot d'àmbit rural, es mantingueren algunes manifestacions culturals tradicionals. A les ciutats i a bona part de Catalunya, l'Església optà per ser propera al poble i acollí moviments de jovent, moviments obrers i facilità o promocionà activitats culturals amb vinculació al cristianisme.
- El Decret del Papa Pius XII *Dominicae Resurrectionis*,² pel qual es manava reordenar el calendari religiós de la Setmana Santa (dies i hores dels oficis i celebració de la data exacta de la resurrecció de Jesucrist). Signat i emès el 9 de febrer de 1951, establia un període de cinc anys (fins al 1956) perquè tot el món cristià s'hi adaptés. Amb aquest decret papal, l'Església iniciaria un canvi important que dificultaria la cantada de caramelles. Fins a aquell moment, la resurrecció de Jesucrist se celebrava el matí del dissabte de Setmana Santa; des del 1956, calia celebrar-la el dissabte, però a la nit. Per tant, les caramelles que abans sortien la tarda o la nit de dissabte, a partir d'aleshores només ho podien fer el diumenge.

2. Decret *Dominicae Resurrectionis*.

<https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccdds/documents/rc_con_ccdds_doc_19510209_dominicae-resurrectionis_la.html> [Consulta: 26/04/2025]

Altres factors –no polítics ni religiosos– que modificaren la vida social i el manteniment d'elements del patrimoni cultural tradicional foren:

- La deslocalització de la festa per causa de la generalització dels cotxes utilitaris i la pràctica consegüent de passar els diumenges o els caps de setmana a fora del lloc de residència. Les festes perdien la participació de bona part dels habitants del municipi.
- La generalització de la televisió a Espanya. La primera emissió de Televisió Espanyola fou el 1956, però els preus dels receptors era prohibitiu. Els anys seixanta i setanta es van abaratir i es va augmentar la producció d'aparells; el televisor va passar a ser un element habitual als bars i domicilis particulars de tot Espanya. Per bé que sovint el televisor d'una família era punt de trobada de veïns, la programació de sèries, concursos, pel·lícules i futbol mantenia la gent a casa sense necessitat de fer festa al carrer.
- La televisió en color i els reproductors de vídeo es popularitzaren la dècada dels vuitanta i motivaren la crisi del sector d'exhibició cinematogràfica i la reducció i eliminació progressiva d'un altre punt de trobada social del segle XX: els cinemes.

2.3. ACTUALITAT

Les caramelles són una festa viva, arrelada i estesa arreu de Catalunya i constitueixen un dels trets identitaris del costumari català. Avui dia, la tradició es manté en diversos pobles i ciutats, sobretot a les comarques de l'Alt Urgell, la Garrotxa, el Berguedà, el Ripollès, el Bages, Osona, el Vallès, l'Anoia i el Baix Llobregat. La festa popular de les caramelles pot ésser considerada, doncs, com a element patrimonial cultural d'abast general a Catalunya.

Hom pot opinar que el fenomen té menys força que al segle passat, però en tota comparació caldria tenir presents paràmetres com el nombre de poblacions que duen a terme les caramelles, nombre de participants que formen part de les colles, nombre d'entitats vinculades, etc. Deixar-nos portar per la nostàlgia d'un passat desconegut transmesa per algun autor no ajuda gaire a la pervivència ni a l'essència de la festa.

El *Catàleg del patrimoni festiu de Catalunya*³ recull 234 referències del terme *caramelles*, corresponents a un nombre semblant de poblacions. El nombre de

3. Pàgina del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

<<https://patrimonifestiu.cultura.gencat.cat/content/search?SearchText=caramelles&SearchButton.x=8&SearchButton.y=4>> [Consulta: 28/04/2025]

municipis de Catalunya, segons l'Institut d'Estadística de Catalunya, és de 947. Gairebé el 25 % dels pobles de Catalunya celebren, doncs, caramelles.

Des de la fi de la dictadura franquista, i coincidint amb la puixança del sentiment de poble i de l'increment de la consciència nacional, les caramelles han experimentat un creixement mai assolit i una participació molt notable de les generacions més joves.

Com a exemple il·lustrador podem fer referència a les caramelles de dues poblacions ja esmentades: Sant Julià de Vilatorrada (Osona) i Súria (el Bages). L'any 2025, les caramelles de Sant Julià de Vilatorrada han fet 435 anys (des del 1590). L'any 2016 el Govern de la Generalitat va concedir la Creu de Sant Jordi a l'entitat Caramelles del Roser per la transmissió de generació en generació de manera ininterrompuda d'aquest fet cívic i cultural.⁴ L'any 2023 van guanyar el VI Premi Anselm Clavé de Cant Coral a Catalunya.

El matí del Diumenge de Pasqua surt la comitiva de caramellaires del Roser i recorre els carrers del poble cantant *Els goigs del Roser*. La comitiva és encapçalada per la bandera de la Verge, seguida per dues fileres de caramellaires vestits amb capa i barret de copa baixa i amb un llaç granat.

Cada caramellaire porta un bordó o vara tornejada, amb una reproducció de la imatge de la Mare de Déu del Roser del retaule barroc de l'església de Sant Julià, i el text dels goigs al darrere. La comitiva, vestits amb capes i barrets de color negre, blanc i granat, va cantant *Els goigs del Roser* amb una polifonia antiga, i és seguida per un grup d'instrumentistes de vent, que acompanyen la melodia.

L'orquestra es compon bàsicament de trompetes, trombons, flautes traverseres i el fiscorn, però també es pot enriquir amb el saxòfon, el clarinet, l'acordió, la guitarra i el contrabaix. Els músics van vestits amb capa llarga de color granat, barret de copa baixa i amb un llaç del mateix color.

Cinc cistellaires, vestits amb camisa blanca, faixa i barretina, van trucant a les portes i recollint les aportacions dels vilatans. Un cistellaire porta la típica cistella de caramelles, ben guarnida, dalt d'una perxa amb corda i corriola per tal de fer-la arribar a balcons i finestres.

Ara fa uns tres anys es va recuperar la tradició del seguici dels infants. Els caramellaires infantils, vestits de festa, porten bordons guarnits, fan el seu propi passant pel poble i, a mig camí, s'uneixen a la comitiva dels grans i continuen plegats. Els infants també canten cançons quan s'atura la comitiva i al final es fa una cantada conjunta de tots els caramellaires.

4. Pàgina de l'Associació Caramelles del Roser de Sant Julià de Vilatorrada.
<<https://caramellesvilatorrada.cat/index.php/ca/>> [Consulta: 30/04/2025]

Actualment, la colla caramellaire està integrada per una cinquantena llarga de membres: 36 cantaires, 15 músics, 2 directors, 5 cistellaires i 1 portaestendard.⁵

Súria és la capital catalana de les caramelles per la seva antiguitat (des de l'any 1591) i pel gran nombre de participants que aplega. Avui dia, més de nou-cents caramellaires, agrupats en colles i amb acompanyament instrumental, envaeixen el municipi el diumenge de Pasqua. Les colles són intergeneracionals i, des del 1964, formades per homes i dones; la majoria dels participants es vesteixen amb la indumentària tradicional catalana. Els caramellaires continuen essent acompanyats per colles de trabucaires. Els darrers anys també hi participa la colla castellera Els Salats, creada el 2008.

Les colles de caramelles participants voregen la desena. El 2024 van ser-ne deu: Trabucaires del Tro Gros, Societat Coral La Llanterna, Colles de Grans, Juvenil i Infantil del Foment Cultural, Colles de Grans i Infantil de l'Agrupació Sardanista, Altatxu, Altatxets i Coral Sòrissons. Alguns anys hi participen també colles de pobles veïns.

El programa de les festes comprèn les caramelles a pagès i la trobada caramellaire del pavelló d'esports el dissabte sant. L'endemà, diumenge de Pasqua, totes les colles actuen pels carrers del centre urbà i per diferents barris de la vila. Es balla el *Ball de cascavells de Súria*, diversos balls de bastons, i es canten, a més d'*Els goigs de les botifarres*, diverses cançons de composició pròpia o lletres referents a la vida del poble sobre melodies populars actuals.

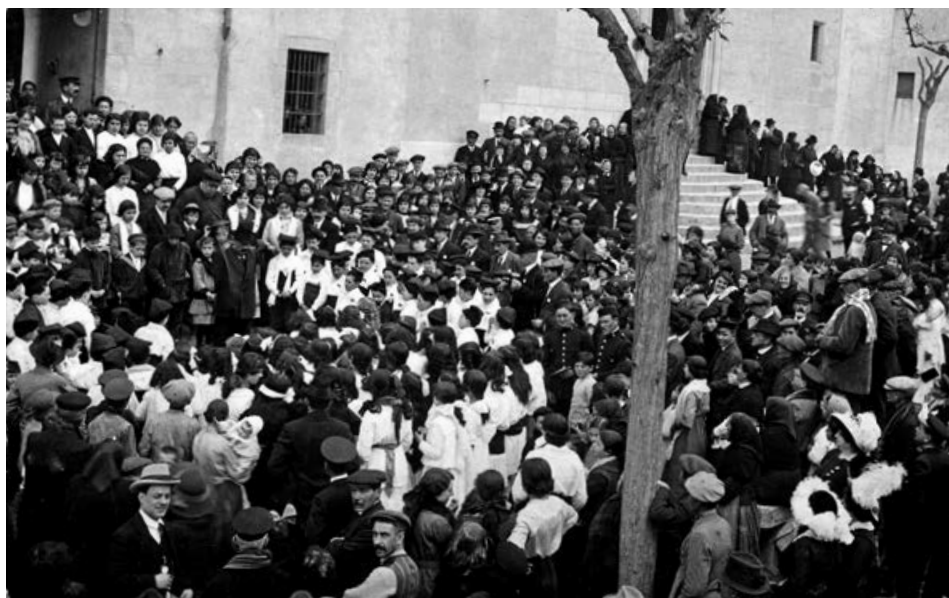
L'organització de les caramelles de Súria és a càrrec de la Comissió de Caramelles, amb representants de totes les colles, i amb el suport de l'Ajuntament. La celebració de la festa més representativa de la vila és precedida per la Trobada Gegantera de Súria del Diumenge de Rams, amb la participació de colles geganteres de diferents comarques.

Les caramelles de Súria recullen diferents maneres de viure la festa amb la voluntat de mantenir el seu caràcter integrador, intergeneracional i no ex-cloent.⁶

5. Pàgina de la Casa de les Caramelles. <<https://caramelles.ibceav.com/>>
[Consulta: 30/04/2025]

6. Pàgina de les caramelles de Súria. <<https://www.suria.cat/caramelles>>
[Consulta: 30/04/2025]

3. Les caramelles al Masnou

Visita del cor infantil Mossèn Cinto al Masnou, davant de l'Ajuntament i de l'església, el 25 d'abril de 1915. AMM, 35927 i 35929

El Masnou aconseguí la seva plena independència com a municipi el 1825.

Les caramelles de Pasqua Florida van ser una de les celebracions més concorregudes de la vila del Masnou al segle XIX i al segle XX fins al 1936 amb l'inici de la Guerra Civil. Durant la nit de la Vetlla Pasqual i també el diumenge de Pasqua, colles de cantaires recorrien els carrers de la vila i visitaven l'Ajuntament, la rectoria, cases particulars i alguns masos propers i anunciaven amb els seus cants o caramelles la resurrecció de Jesucrist, l'arribada de la primavera i la renovació de la natura. A canvi de la notícia, rebien ous, botifarres i altres menjars greixosos, que indicaven que la Quaresma i les seves abstinències ja s'havien acabat. En altres paraules, hom ja havia traspassat el pont entre Carnestoltes i Pasqua.⁷

En principi, les cançons eren de temàtica religiosa, però a finals del segle XIX i recollint l'empenta cultural de la Renaixença i el moviment popular dels Cors de Clavé, aquestes cançons van incorporar temes profans. Les nits de caramelles eren molt esperades, tant per poder escoltar cançons tradicionals catalanes com per poder escoltar les noves cançons compostes expressament referents a personatges locals i a anècdotes ocorregudes al poble.⁸

L'èxit d'aquests recitals itinerants amb temàtica laica va fer que aviat sorgissin diverses formacions corals pertanyents a les entitats i associacions de la vila, com ara: la Societat Coral La Paz, l'Ateneu, l'Alegria del Masnou, el Centre Coral Unió Masnovina, La Calàndria, el Casino, la Catequística o la Cooperativa Tèxtil del Masnou, entre d'altres.⁹

Entre el 1921 i el 1926 també existí un grup molt famós i simpàtic anomenat Els Gafarrons, un grup d'amics liderat per Grau Maristany i Maristany, àlies *Grau Til·là*, que s'especialitzà en cançons humorístiques i satíriques. El gafarró (*serinus serinus*) és un ocell que no para de cantar i sempre molesta.

7. ORTIZ, Dídac. «Les caramelles». Butlletí *Gent del Masnou*. [El Masnou], núm. 98, pàg. 22 i 23.

8. PÀGES, ROSA (La filla d'en Ceset). «La perla de la costa». Butlletí *Gent del Masnou*. El Masnou, núm. 73 (1993), pàg. 22 i 23.

9. RICO, Miquel; ROIG, Marta *L'abans. El Masnou. Recull gràfic. 1900-1975*. Barcelona: Editorial Efadós, 2013. Pàg. 237.

Aquest llibre atribueix cants de caramelles a un suposat Cafè Familiar. Cal dir que aquesta afirmació és errònia, ja que no es té cap notícia d'un cafè amb aquest nom al Masnou. El que sí que es conserva (a l'arxiu particular de Joan Muray) és un llibret de cants de caramelles escrit a mà per Pere Colomer de la Font i a l'etiqueta de la coberta hi diu «Coro Familiar. 1902», fet doncs per una família que sortia a cantar com tants altres grups.

El grup va triar aquest nom en oposició al de la societat coral La Calàndria, que és un ocell molt preuat pel seu cant melodiós.¹⁰

Alguns dels autors del repertori de cançons de Pasqua i de follies van ser: Josep Pujadas Truch, Pere Colomé Casals, Francesc Ramèntol Balles-ter, Esteve Rosés Fàbregas, Anton Sanjuan Pou i Bonaventura Bassegoda i Amigó, entre d'altres.

En la composició musical van destacar Joan Duran i Bori, Josep Pallescà Rossell, Maximí Novi Inglada, Joan Casals, Grau Maristany i Maristany, Pere Vidal i Jordi, i Rafael Bert i Fàbregas.

A part dels grups locals, era freqüent la presència d'altres corals foranes, com l'Orfeó Català (en diversos anys), la Societat Coral la Perla de la Barceloneta (el 1874) i el Cor Infantil de Mossèn Cinto (el 1915).

El 1920, igual que en molts altres indrets de Catalunya, al Masnou es van crear els Pomells de Joventut, una agrupació juvenil nacionalista catalana i catòlica fundada per Josep Maria Folch i Torres. Seguint el corrent de l'època, van formar una gran coral de caramelles, vinculada a la parròquia de Sant Pere. Els Pomells de Joventut es reconeixien per un detall de la seva indumentària: les noies portaven el cap cobert amb unes característiques caputxes blanques i els nois, amb barretina. Malauradament, amb el cop d'estat de Primo de Rivera el setembre de 1923 i els set anys de dictadura següents, les agrupacions dels Pomells de Joventut van ser dissoltes pel seu tarannà catalanista.¹¹

Després de la Guerra Civil, uns anys més tard, es va reprendre la tradició de les caramelles al Masnou i sortiren diversos grups a cantar-les; mossèn Anton (Antoni Vidal Llopart), des de la parròquia, cap a l'any 1943, va crear i va dinamitzar grups de nois i noies que sortien a cantar caramelles. Hi havia també grups autònoms d'homes joves, com per exemple els Amics del Carrer Pere Grau.¹² Els grups organitzats per associacions que reprengueren la celebració de les caramelles foren, però, el cor del Casinet i el cor de La Calàndria.

També van cantar caramelles els nens Josep Maria Cid i Codina, Jaume Grané i Tabaras, Josep Vendrell i Torres, Joan Ramentol i Colomé, Gabriel

10. MURAY, Joan. «Històries de la vila. Les caramelles... del Masnou d'abans (2)». Butlletí *Gent del Masnou*. [El Masnou], núm. 253 (2008), pàg. 14-16.

11. RICO, Miquel; ROIG, Marta. *Opus cit.* Pàg. 237.

12. Vegeu l'annex I: aportacions de la informant Mercè Orriols Mateu.

Duran i Ferran i Pere Barber i Marfà. Eren un grup d'amics dels carrers de Sant Felip, Pere Grau i plaça d'Alsina Sensat que aprenien música amb el mestre Grau Maristany, àlies *Grau Til·là*.¹³ Aquest grup va anar a Montserrat l'any 1949 –acompanyat de familiars i amagant la barretina i la faixa durant el viatge en prevenció de la repressió franquista imperant– i va cantar-hi la sardana *Ja som a Montserrat*, obra de Grau Maristany.

La Catequística també va sortir molt a cantar caramelles. El cor de la Catequística el dirigia Joan Rossell i Maristany, anomenat *l'avi Juanito*.¹⁴

Cap als cinquanta del segle XX també va formar-se el cor de l'Escola Parroquial,¹⁵ dirigit pel mestre Joan Iglesias Bosch, fins que es jubilà l'any 1971. Diversos grups infantils de caramellaires recorrien la vila amb les seves cançons.

El decret del papa Pius XII *Dominicae Resurrectionis*, de 9 de febrer 1951, que donava cinc anys per modificar el calendari de les celebracions en funció de la nova consideració del moment de la Resurrecció de Jesucrist, també va motivar una primera decadència de les cantades de caramelles.¹⁶ Així ens ho ha confirmat el testimoni recollit dels més grans del poble, que ens han explicat l'experiència o els comentaris sentits als seus pares.¹⁷

El cor de La Calàndria, el cor del Casinet i la voluntat dels seus directors són qui van mantenir la tradició de les caramelles fins i tot més enllà de la mort del dictador Franco i iniciada la democràcia.

Per part de La Calàndria, el mestre Grau Maristany i Maristany va continuar la feina feta abans de la guerra; la Junta de La Calàndria li concedí la Medalla d'Or de l'entitat l'any 1957. Va morir el 25 de gener de 1970.

Convé observar que no és fins als anys setanta quan s'introdueix el gènere femení en els cants del Casinet. Aquesta absència de participació cal entendre-la no tant per la repressió social i cultural del franquisme després dels avenços de la Mancomunitat i de la República en educació i formació laboral de la dona, sinó pel fet que les societats corals parteixen de l'exemple dels Cors de Clavé, que només eren formats per homes.

13. Vegeu l'annex 1: aportacions de l'informant Josep Maria Cid Codina.

14. Vegeu l'annex 1: aportacions de l'informant Joan Maresma Pujadas.

15. Escola fundada per mossèn Pere Clot i situada a la rectoria de l'església de Sant Pere fins al seu tancament, el 1974.

16. FÀBREGAS I CARDONA, Francesc. *La Calàndria, 100 anys d'història al Masnou (1906-2006)*. El Masnou: Fundació La Calàndria. Pàg. 13.

17. Vegeu l'annex 1, aportacions de la informant Mercè Orriols Mateu.

Per part del Casinet, destaca el paper del mestre Rafael Bert i Fàbregas (1901- 1987), que, tot i no tenir estudis musicals, dirigí el cor d'adults, mentre que el mestre Joan Joseph Parramon (1921-2001) dirigí el cor dels nens i nenes. El mestre Bert encara dirigia el cor del Casinet l'any 1985, dos anys abans de morir. El cor del Casinet l'homenatjà i li donà la Clau de la Vila. Així mateix, l'any 1984 l'Ajuntament li va atorgar la Medalla de Plata de la Vila. Joan Joseph Parramon, al seu torn, va crear la coral del casal d'avis de Can Malet, que també cantà caramelles.

Finalment, algunes escoles allargaren la tradició alguns anys. Tenim constància documental fotogràfica de l'alumnat de l'Escola Sagrada Família cantant al pati del Casino el 2 d'abril de 1989 davant l'alcalde Josep Azuara.

3.1. NOTÍCIA DOCUMENTAL

Per tal de tenir constància documental de la celebració de caramelles al municipi del Masnou un punt de consulta obligat és l'Arxiu Municipal. La festa de les caramelles, com a acte de caràcter públic fet al Masnou durant més d'un segle, ha d'haver deixat rastre en la informació administrativa d'aquesta població.

En concret, hem fet la recerca en els fons següents:

- Expedients de Secretaria de l'Ajuntament: per a sol·licituds de permís per fer caramelles.
- Actes dels plens de l'Ajuntament: on s'acorda concedir el permís o denegar-lo per fer caramelles.

A l'Arxiu Municipal del Masnou hi ha registrats els primers esments en documents en relació amb la celebració de caramelles:

PERMISOS DEMANATS A L'AJUNTAMENT EL 1860 I 1861

Es conserven al fons municipal, a la sèrie *Expedients de secretaria*:

- Núm. 19. 1860. *Expediente de licencias para cantar caramellas, á 13 de abril de 1860*

S'hi recullen deu escrits de sol·licituds per a deu grups diferents. Cal destacar-ne la cal·ligrafia, el llenguatge administratiu correcte, els encapçalaments

ments adreçant-se al «Sr. Alcalde Constitucional» o al «Magnífico Señor», i també que en la identificació personal dels sol·licitants un grup diu que té l'edat de «12 años y algunos de mis amigos poco más o menos». Els joves que ho demanen són: Joan Antich, Josep Fradera, Francesc Farreras, Llorenç Estaper, August Gibernau, Pere Ramonet, Joaquim Fàbregas, Jaume Canals, Josep Nogués, Pau Renter, Joan Saleta, Casimir Canudas, Pau Galvany, Martí Duran, Antoni Jacas, Elionor Pla, Joan Pla, Jaume Juli, Josep Roca Gibernau, Francesc Rosés, Ventura Maristany, Pere Pons Orta, Francesc Millet (àlies *Chu*), Miquel Rossell Sust, Gabriel Riera Pagès, Josep Oliver Fortis, Emili Alsina Rosés, Joan Maristany Alsina, Joan Oliver Millet, Pau Pagès Orta, Joan Oliver Fortis, Jaume Sala, Francesc Bori, Gerard Homs, Francesc Maristany, Pere Rementol i Casimir Fontanills.

- Núm. 16. 1861. *Relación de los que han pedido permiso para cantar caramellas, 30 marzo*

S'hi recullen set escrits de sol·licituds per a set grups diferents. Cal destacar que una sol·licitud específica que es tracta d'un grup de nens. Trobem escrit el concepte de la festa de diferents maneres: *caramelles* i *camarellas*. En aquesta ocasió ho demanen: Joan Pla, Ernest Casals, Elionor Pla, Demetri Alaix, Lluís Alsina, Francesc Fontanills, Calixte Nalias Pascual, Tomàs Alsina, Pere Joan Isern, Pere Jacint Maristany, Isidre Orta, Pere Pagès, Agustí Fernández, Mateu Lluch, Fidel Oliver, Sensat Maristany, Josep Martí, Carles Simon, Pere Pagès, Joan Ribas Matas, Gabriel Famadas, Josep Barba, Francesc Rossell, Lluís Codina Pagès, Jaume Marfà Torrents, Joan Palau Heilig, Ventura Maristany Oliver, Eusebi Alsina Ferrer, Basili Ferrer Bertran, Bonaventura Isern, Pere Pagès Valentí, Joaquim Cadenet, Josep Casals, Bartomeu Dedeu, Jordi Salva, Joaquim Fluriach, Josep Sala, Francesc Maristany Maristany, Gerard Homs Truch, Pere Ramentol Ramentol, Pere Maimó Manyosa, Miquel Lloveras Salamó, Joan Bori Maristany, Joan Antich, Josep Fraderas i Miquel Galvany.

Les instàncies per demanar permís es repeteixen fins al 1869 i en la majoria hi predomina el mot *camarellas*. Aquests documents deixen constància de l'existència anterior de la festa de les caramelles a la vila del Masnou. La forma de les sol·licituds ens indica que era un costum arrelat. A la instància de 1860, per exemple, s'hi indica que «siendo una costumbre antigua el salir algunas compañías de jóvenes con músicos la víspera de la fiesta de Pascua

de Resurrección para ir a felicitar a algunos de sus convecinos». Observant l'expansió de les caramelles a Catalunya, podria estimar-se que el cant de caramelles a la nostra comarca podria remuntar-se al segle XVIII.

ACTES DELS PLENS DE 1922, 1923, 1932, 1933 I 1947

Es conserven al fons municipal, a les actes dels plens de l'Ajuntament:

- 22/4/1922. «Dióse cuenta de una comunicación del Sr. Presidente de la Sección Coral de la Sociedad “La Calandria” quién después de solicitar permiso para salir de nuevo a cantar caramellas en la noche del día de hoy, ofrece obsequiar al Ayuntamiento a la hora que se le indique, para demostrar públicamente que el no haber asistido a estas Casas Consistoriales el pasado sábado con la puntualidad debida fue por causas que no fue posible evitar sin que ello signifique falta de respeto ni desatención a las autoridades. El Sr. Xuriach dice que celebra haya venido esta comunicación, dando una satisfacción al Ayuntamiento y al pueblo por lo sucedido la noche de Caramellas. El Sr. Pagès y Pla dice que esto ya quedó dilucidado la misma noche a satisfacción de todos, acordando seguidamente el Ayuntamiento quedar enterado y aceptar el obsequio ofrecido por la Sección Coral de la Sociedad “La Calandria”.»
- 28/3/1923. «El propio señor Alcalde dice que al igual que los años anteriores, los coros que deben salir a cantar las “Caramellas” le habían solicitado permiso para obsequiar al Ayuntamiento con sus cantos y que por tanto, de aceptárseles el obsequio, cree sería conveniente se les señalara hora y a la vez se acordara la subvención, que a cada uno debe dársele. El Ayuntamiento, teniendo en cuenta que este año son tres los coros que salen a cantar las Caramellas, acuerda señalar la hora de las nueve y media para el de la “Calandria”, las diez para el del “Centro Coral” y las diez y media para el de “Els Gafarrons” y subvencionar al primero con la cantidad de treinta pesetas y con la de veinte a cada uno de los dos restantes.»
- 18/3/1932. «S'acordà autoritzar al Sr. Alcalde-President per a que, com de costum faci ofrena de la subvenció que cregui convenient als coros de Caramelles que cantin davant de la Casa de la Vila, en obsequi de les

autoritats locals. A proposta del Sr. Duran, s'acorda designar hora fixa per cada un dels coros que hagin sol·licitat oportunament prendre part en aquest festival.»

- 7/4/1933. «Seguidament s'acordà facultar al Sr. Alcalde-President, perquè concedeixi les gratificacions acostumades amb motiu de la costum establerta en aquesta localitat per la sortida dels coros domiciliats a Masnou i que sol·licitin cantar les caramelles la vigília de Pasqua, acordant-se així mateix que es procedeixi en la forma acostumada en els demés anys.»
- 23/3/1947. «Seguidamente se acordó facultar al Sr. Alcalde Presidente para que con motivo de las tradicionales “caramellas” que serán cantadas en víspera de Pascua frente a las Casas Consistoriales, pueda destinar las cantidades correspondientes como subvención o gratificación a los coros que acuden delante las Casas Consistoriales, con las siguientes cantidades: coro del Centro Coral: 200 pesetas; al coro de La Calandria, 150 pts; al coro infantil de la Catequística, 50 pesetas; otro coro que ha comunicado su salida, 75 pesetas.»

Cal destacar que les actes del període republicà són redactades en llengua catalana. Aquests documents ens deixen constància de la realització continuada de les caramelles al Masnou i de la importància de les diferents entitats socials de lleure i cultura en la vida ciutadana.

3.2. LLIBRETS CONSERVATS

Joan Muray, historiador local i divulgador cultural, té recollida una col·lecció de llibrets d'acompanyament que les diferents colles de caramelles duïen per recordar les lletres de tots els versos compostos per a cada casa visitada. Alguns d'aquests llibrets també es troben a l'Arxiu Municipal. Tots es poden trobar digitalitzats a Internet.¹⁸

A la taula següent recollim els llibres impresos corresponents dels quals es té notícia fins ara:

18. <https://archive.org/details/@arxiu_municipal_masnou?query=caramelles>
[Consulta: 05/05/2025]

Cor	Data	Autor de la lletra	Autor de la música
La Paz	1902	Josep Pujadas	Josep Pallescà Rossell
Ateneo de Masnou	1902	Diversos autors	Desconegut
	1903	Diversos autors	Maximí Novi
	1904	Diversos autors	Maximí Novi i altres
La Alegria del Masnou	1903	Josep Pujadas	Maximí Novi i Joan Casals
Casino	1905	Josep Pujadas	Desconegut
	1909	Diversos autors	Desconegut
	1914	Josep Pujadas	Silveri Fàbregas Sensat
Centre Coral Unió Masnouenca	1906	Josep Pujadas	Maximí Novi
	1911	Josep Pujadas	Pere Vidal Jordi
	1915	Josep Pujadas	Maximí Novi i Ramon Santamaria
Cooperativa Tèxtil del Masnou	1917	Josep Ventura Estapé	Josep Ventura Estapé
La Calàndria	1905	Josep Pujadas i	Grau Maristany
		Francesc Ramèntol	Grau Maristany
	1906	Francesc Ramèntol	Grau Maristany
	1907	Francesc Ramèntol	Grau Maristany
	1908	Diversos socis	Grau Maristany
	1909	Diversos socis	Grau Maristany
	1910	Pere Colomé i	Grau Maristany
		Jaume Fuentes	
	1911	Jaume Fuentes	Grau Maristany
Els Gafarrons	1922	Francesc Ramèntol	Grau Maristany
	1921	Anton Portabella	Desconegut
	1922	Anton Portabella	Desconegut
	1923	Anton Portabella	Desconegut
	1924	Anton Portabella	Desconegut
	1925	Anton Portabella	Desconegut
	1926	Josep Pujadas	Desconegut

3.3. SOCIETATS DE LLEURE I CULTURA

Cal apreciar que el nombre d'entitats, associacions o grups que participaven en les cantades de caramelles era proporcionalment molt elevat, considerant que la població del Masnou a fi de segle XIX era de 3.396 habitants.

Hi hagué, doncs, entitats més duradores i d'altres de més curta volada temporal. Al llarg dels darrers cent cinquanta anys hi ha hagut creació de societats

de lleure i cultura, escissions diverses, rivalitats més dures o més suaus, canvis de denominació, construcció d'edificis seu de les associacions, incorporació de noves funcions... i una de les seves manifestacions era els cants de caramelles per Pasqua Florida.

ENTITATS CENTENÀRIES

Les institucions que encara existeixen avui, amb més d'un segle a l'esquena, són: el Casino, el Centre Coral Unió Masnouenca (el Casinet) o, actualment, SOCNUM, i la Societat Coral La Calàndria, actualment Fundació La Calàndria.

• El Casino

Es va crear el 1876, per iniciativa d'alguns hisendats, industrials i capitans. Després de canviar de local dues vegades, el 1878 i el 1880, a principis del segle XX, dos dels seus membres, Francesc Maristany Fàbregas i Pere Grau Maristany Oliver (comerciant enriquit amb l'exportació de vins a Amèrica i primer comte de Lavern) van decidir finançar la reforma del mas de Can Fontanills per convertir-lo en seu estable del Casino. Rebé l'encàrrec l'arquitecte Bonaventura Bassegoda i Amigó, que en feu la reforma en clau modernista, respectant-ne elements gòtics i romans. Des del 1903 és la seu del Casino.¹⁹

Per escissió del Casino sorgeix l'any 1884 l'Ateneo de Masnou. Els motius de l'escissió no se saben del cert, però podria haver estat perquè la Junta Directiva del Casino es negués a admetre un nou soci, un indià ben ric, possiblement per maçó o senzillament per un assumpte de faldilles o banyes.²⁰

En conservem tres llibrets editats (1905, 1909 i 1914). El de 1905 s'inicia amb un vals de J. Verdaguer amb lletra de Josep Pujadas Truch. Els de 1909 i 1914 deixen constància que van sortir a cantar joves de l'entitat la nit de caramelles de 1909 «ab cooperació de la renombrada orquesta La Moderna Catalana de Granollers».²¹ Els poemes són de Josep Meca, Josep Sala Maristany, Josep

19. RICO, Miquel; ROIG, Marta. *Opus cit.* Pàg. 472

20. MURAY, Joan. *Històries de la vila. Ateneo de Masnou-1 part. Del 1884 al 1913.* Butlletí Gent del Masnou n. 339. El Masnou. 2016. Pàg. 16

21. MURAY, Joan. *Històries de la vila. Les Caramelles...del Masnou d'abans (2).* Butlletí Gent del Masnou n. 253. El Masnou. 2008. Pàg. 14

Pujadas Truch i Bonaventura Bassegoda i Amigó. La música del llibret de 1914 és de Silveri Fàbregas Sensat i la lletra és de Josep Pujadas Truch.

A l'Arxiu Municipal hi ha una petita part del fons del Casino del Masnou, de 1900 al 1958.²²

• Centre Coral Unió Masnouenca, popularment, el Casinet

Creat l'any 1881 per masnovins de classe mitjana, amb seu a la masia de Can Corbera, organitzava activitats culturals, pedagògiques i lúdiques.

El 1898 s'hi va organitzar un cor amb el nom de La Calàndria, que dirigia Grau Maristany Maristany (*Grau Til·là*), que el 1906 va generar una escissió i es va emportar la coral i el seu estendard, i va crear una nova societat coral amb el mateix nom que ja tenia la coral. Fins i tot hi hagué un litigi judicial.

Entre el 1928 i 1934, en el marc del Casinet, Francesc Ferrer Maristany va crear l'Orfeó Masnoví, que dirigiren Martí Cabús Matamala i Jaume Sampera Pagès, que tingué molta relació amb el mestre Lluís Millet Pagès.

A mitjan segle XX l'entitat es transformà en Sociedad Cultural Nueva Unión Masnouense (SOCNUM) i es va decidir construir un nou edifici, inaugurat el 1952.

Tot al llarg del segle XX han destacat per les ballades sardanistes, les cantades de caramelles i els concerts del cor d'adults i el cor juvenil dirigits per Rafael Bert i Joan Joseph Parramon, respectivament.

De començaments del segle XX sabem que van sortir la primera nit de caramelles i que duïen a l'americana un llaç amb les quatre barres.²³

En conservem tres llibrets (de 1906, de 1911 i de 1915). Els poemes de tots tres llibrets són de Josep Pujadas Truch. La música del llibret de 1906 és del mestre Novi (Maximí Novi Inglada); la música del llibret de 1911 és del mestre violinista Pere Joan Vidal i Jordi, i la del llibret de 1915 és del mestre Novi i del mestre Santamaria (Ramon Santamaria).

De la segona meitat de segle tenim fulls solts escrits a màquina amb les lletres de diverses caramelles i diverses partitures i esborranys, i també fotografies del Cor del Casinet cantant caramelles al carrer i en eixides d'algunes cases i interpretant concerts al local del Casinet. Cal agrair a Magda Rubio i Bert, neta del mestre Bert, la donació d'aquesta documentació a l'Arxiu Municipal.

22. <https://www.elmasnou.cat/media/repository/arxiu/fons/fons_casino_masnou.pdf
[Consulta: 05/05/2025]

23. PAGÈS, Rosa (La filla d'en Ceset). *Opus cit.*

En ocasió de canvi de local, tot el fons documental del Casinet-Socnum (1877-2002) va ser donat el 30 de novembre de 2022 a l'Arxiu Municipal.²⁴

• La Calàndria

El cor de La Calàndria s'havia creat l'any 1898 dins de l'entitat Centre Coral Unió Masnouenca o Casinet i van cantar caramelles la primavera de 1899. El 1902 ja disposaven de senyera pròpia, d'estil modernista. El mateix any 1902, amb el director Grau Maristany (*Grau Til·là*) al capdavant, se separaren del Centro Coral o Casinet i llogaren un recinte de teulada rodona anomenat El Circo, on anteriorment s'hi havien assajat obres de teatre.

El 1904 van tenir un problema jurídic: el Centre Coral els va reclamar la senyera que el Cor s'endugué i l'estendard quedà sota custòdia judicial mentre no es resolgui el plet. En el procés de resolució, deixa d'existir l'associació Circo del Masnou i l'any 1906 es crea la Sociedad Coral, Recreativa y de Mutuo Auxilio La Calandria. El 1907 es resol el plet i es dona la senyera, on hi ha escrit La Calàndria i hi ha representat l'ocell cantaire, a la Societat Coral La Calàndria. De tota manera, l'escissió va provocar malestar a les famílies del Masnou, trencaments de prometatges i una gran rivalitat entre totes dues associacions. A tall d'exemple, els del Casinet deien que els de La Calàndria eren de can Tiberi, i els de La Calàndria deien que els del Casinet eren de can Barraló. I també succeí que a la primera cantada a Argentona els van apedregar i els van doblegar el pal de la senyera (1907). Van fer ampliacions del local i el 1925, a la mort de la propietària, Alberta Campreciós Folch, es va comprar el terreny amb les edificacions que hi havia.

Grau Til·là va ser tota una institució al Masnou i al Cor de La Calàndria. En la reunió de la Junta Directiva del 18 de desembre de 1926 es nomenà «Maestro Honorario al Sr. Gerardo Maristany por los buenos trabajos que ha prestado a la Sociedad y a la misma sección del coro».²⁵ També va dirigir el cor el mestre Jaume Sampera Pagès i altres directors en ocasions concretes. El 1950, al mateix emplaçament, s'hi va construir un nou edifici, que és l'actual. Finalment, el 2006 es va dissoldre la Mutualitat, que encara comptava amb 74 socis, i es va crear la Fundació Privada La Calàndria.²⁶

24. <https://www.elmasnou.cat/media/repository/arxiu/fons/fons_casinet_masnou.pdf> [Consulta: 05/05/2025]

25. FÀBREGAS I CARDONA, Francesc. *Opus cit.* Pàg. 76.

26. FÀBREGAS I CARDONA, Francesc. *Opus cit.* Pàg. 9 a 20.

De començaments del segle XX se'n conserven vuit llibrets:

- El de 1905, amb música de Grau Maristany. Conté *Redobles de timbal*, de Francesc Ramèntol, polca la partitura de la qual és el n. 155 del fons de La Calàndria i “Barcarola”, de Josep Pujadas Truch, americana la partitura de la qual es conserva a l'Arxiu.
- El de 1906, amb poemes de Francesc Ramèntol i música de Grau Maristany. Conté el vals *Lais d'amor*, la partitura del qual és el n. 159 del fons de La Calàndria.
- El de 1907, amb poemes de Francesc Ramèntol, Ramon Bartomeus Mola i Eusebi Benaiges Cots i música de Grau Maristany, Ramon Bartomeus i M. Novi. Conté el vals corejat *Benhaja la primavera*, la partitura del qual és el n. 11 del fons de La Calàndria.
- El de 1908, amb poemes i música de Grau Maristany, Ramon Bartomeus, Joan Duran i M. Novi. Incorpora el xotis *L'edat d'itxosa*, de l'immortal Josep Anselm Clavé (partitura núm. 5 del fons). També conté la masurca *Mals pensaments* (partitura núm. 20 del fons).
- El de 1909, amb lletra de diversos socis i música del mestre Grau Maristany. Conté també el tango humorístic *De la màniga ample*, de Joan Duran Bori (partitura núm. 2 del fons).
- El de 1910, amb poemes i música de Joan Duran Bori i de Jaume Fuentes.
- El de 1911, amb poemes de Pere Colomé i de Jaume Fuentes i amb música de Grau Maristany. Conté *Germanor*, vals descriptiu a cor (partitura núm. 36 del fons) i *A cau d'orella*, americana humorística a cor (partitura núm. 53 del fons), ambdues obres amb lletra i música de Joan Duran i Bori.
- El de 1922, amb poemes de Francesc Ramèntol i música de Grau Maristany. Conté la masurca *Cant d'istiu* (partitura núm. 183 del fons), l'americana *Preludis primaverals* (partitura núm. 93 del fons) i *Els desmemoriats*, xotis humorístic (de Joan Duran i Bori, partitura núm. 25 del fons).

També hi ha cançons escrites a mà i a màquina d'escriure d'anys posteriors. Com ara:

- Cobles de 1924, dedicades a persones, a la rectoria i l'Ajuntament.
- Llibret manuscrit de 1926, amb poemes de Francesc Ramèntol i música de Grau Maristany i de Josep Mora. Conté *Reneixement*, vals (partitura núm. 17 del fons) i *Nit d'amor*, xotis corejat (partitura núm. 51 del fons); també recull

la sardana *Montserrat*, l'autor de la qual és Cassià Casademont i Busquets (1875-1963).

- Fulls mecanografiats dels anys 1946, 1947, 1949, 1953 i 1954. La majoria de lletres són d'Esteve Baró Martí, president de La Calàndria. Inclouen les cançons amb partitures que es conserven: *Les modes del dia*, marxa satírica i humorística (lletra d'A. Costa i música de Josep Voltas Vinyas), *Formosa nit*, vals de caramelles (lletra i música de Grau Maristany), *Pout-purri*, la sardana *Montserrat*, *Retorna la primavera*, vals (lletra i música de Grau Maristany). També hi ha lletres de Rafael Bert (*L'himne al cantaire*) i de Ramon Villanueva (*A nostra junta plegada*).

La Calàndria conservava també un gran fons de partitures manuscrites de Grau Til·là i d'altres autors pendents d'estudiar i fer sonar. Per reorganització dels espais, la Fundació La Calàndria, va entregar el seu fons a l'Arxiu Municipal el 26 d'octubre de 2023 (1907-2015). Allà s'han inventariat totes les partitures i la documentació del fons.²⁷

PERFIL SOCIAL DE LES TRES ENTITATS CENTENÀRIES

Sobre el perfil social o polític de cada entitat, els informants comenten que potser el Casinet era més de dretes i La Calàndria, no tant. El que sí que deixen clar és que el Casino era més aviat per a benestants.²⁸

Segons Joan Fàbregas Colomer, la divisió social de l'època es manifestava en les entitats a les quals es pertanyia:

- A La Calàndria és on hi havia els obrers i els d'esquerra.
- Al Casinet hi havia els partits de Lliga de Catalunya de classe mitjana, els empresaris i els burgesos.
- Al Casino només hi havia capitalistes i monàrquics.

Però això és una estimació en general; a totes tres societats hi havia de tot.²⁹

27. <https://www.elmasnou.cat/media/repository/arxiu/fons/fons_calandria_masnou.pdf> [Consulta: 05/05/2025]

28. Vegeu l'annex 1: Aportacions de l'informant Joan Maresma Pujadas.

29. FÀBREGAS i CARDONA, Francesc. *Opus cit.* Pàg. 11.

ENTITATS I GRUPS DE MENYS DURADA TEMPORAL

Altres entitats o agrupacions del Masnou van participar algun any als cants de caramelles, però no van durar tant de temps.

• Ateneo de Masnou

Creat el 1884 per un grup de socis de tarannà liberal que s'havien escindit del Casino. El 1898 tenia 256 socis. El 1900 tenia 217 socis. Publicaven el diari setmanal *El Eco del Heraldo* (entre gener del 1880 i maig del 1881). Devien tenir biblioteca, ja que estaven subscrits a diverses publicacions.

A l'Ateneo feien balls, concerts, festes literàries, cursos nocturns de lectura i escriptura, gramàtica (castellana), geografia, geometria i agrimensura, i dibuix.³⁰ També feien festes literàries amb recaptacions solidàries, per exemple per al poble de Puigcercós (Pallars Jussà), que patí diverses esclavissades.³¹

Tenien grup coral propi de caramelles, que es va estrenar la Pasqua de l'any 1901.³²

A l'Arxiu Municipal, s'hi conserva el llibret de caramelles de 1902 amb poemes de Josep Sala y Maristany, de J. Millet i d'A. Ferrer, i amb música de J. Torres en el vals *Un consell*. Al fons del Casinet, hi ha la partitura *Coplas de las caramellas del Ateneo. An 1902 (sic)*, manuscrita per Joan Rossell Maristany, que permet cantar tota la caramella dedicada a la rectoria (pàg. 13 a 15) i també el *Responement* (pàg. 16). Podria ser extrapolable a tot el llibret.

També s'hi conserva el llibret de caramelles de l'any 1904.³³ Els poemes són de Josep Pujadas Truch, A. Sanjuan Pou, P. Estapé Millet i S. Sust Bertran; la música és de Novi Inglada (1872-1939).

L'Arxiu Nacional de Catalunya conserva el llibret de *Caramellas cantades pel jovent del Ateneo de Masnou*, de 1903, amb poemes d'A. Ferrer Ferrer, A. Sanjuan Pou, i música de Maximí Novi i de Joan Torras.

L'Ateneo va desaparèixer a mitjan dècada dels anys deu del segle XX.

30. MURAY, Joan. «Històries de la vila. Ateneo de Masnou. 1a part». *Opus cit.* Pàg. 16 a 18.

31. MURAY, Joan. «Històries de la vila. Ateneo de Masnou. 2a part. Del 1884 al 1913». Butlletí *Gent del Masnou*. núm. 340, El Masnou (2016), pàg. 12 a 14.

32. PAGÈS, Rosa (La filla d'en Ceset). *Opus cit.*

33. MURAY, Joan. «Històries de la vila. Les caramelles... del Masnou d'abans (1)». Butlletí *Gent del Masnou*. [El Masnou], núm. 252 (2008), pàg. 14.

• Societat Coral La Paz

Aquesta societat assajava a la cerveseria La Paz, al Casino. Allà, els dies festius, s'hi feia ball amb pianola i es projectaven imatges en moviment a les parets. En conservem el llibret de caramelles de l'any 1902, i pel seu contingut podem deduir que va ser el primer any que va sortir a cantar. Al llibret hi ha una follija dedicada precisament a l'amo de la cerveseria, Joan Sala Buch.³⁴ Els poemes són de Josep Pujadas Truch i la música, de Josep Pallescà Rossell.

• Coro Familiar

Era de tipus familiar. Es diu que van sortir a cantar la primera nit de caramelles del segle XX, i lluien barretina.³⁵ Se'n conserva un llibret de 1902 manuscrit per Pere Colomé i Casals (caporal de poble del sometent, de la masia de la Font). Hi diu que les follies eren cantades a duo.³⁶ La masia de la Font, avui desapareguda, es trobava a la cantonada dels carrers de la República Argentina i Kennedy.

• Societat Coral La Alegria de Masnou

Potser només era un cor que sortia per caramelles. Es diu que van sortir a cantar la primera nit de caramelles del segle XX.³⁷

Se'n conserva un llibret de 1903. Els poemes són de Josep Pujadas Truch i la música, dels mestres Maximí Novi i de Joan Casals Costa (el Masnou, 1876-1958).³⁸

• Cooperativa Tèxtil del Masnou

Aquesta cooperativa era la fàbrica tèxtil de Can Xala. Organitzava per Pasqua un cor de caramelles. Es diu que va sortir a cantar la primera nit de caramelles del segle XX i els cantaires duïen un fanal amb les quatre barres impreses.³⁹

Se'n conserva un llibret de l'any 1917, pertanyent a Evarist Matas Carreras. La lletra i la música són de Josep Ventura i Estapé, terratinent i músic que

34. MURAY, Joan. «Històries de la vila. Les caramelles... del Masnou d'abans (1)». *Opus cit.* Pàg. 12 i 13.

35. PAGÈS, Rosa (La filla d'en Ceset). *Opus cit.*

36. MURAY, Joan. «Històries de la vila. Les caramelles... del Masnou d'abans (1)». *Opus cit.* Pàg.13.

37. PAGÈS, Rosa (La filla d'en Ceset). *Opus cit.*

38. Vegeu l'annex 1: Aportacions de l'informant Joan Casals i Agustí.

39. PAGÈS, Rosa (La filla d'en Ceset). *Opus cit.*

havia tocat al Liceu.⁴⁰ Era propietari del mas de Can Targa, on va instal·lar la destil·leria Anís La Liebre. També va ser caporal del sometent del Masnou i membre de la Unió Patriòtica de Primo de Rivera. Va ser afusellat per revolucionaris incontrolats del bàndol republicà a principis de la Guerra Civil.

• Els Gafarrons, colla humorística de Masnou

Era un grup d'amics de Grau Maristany que cantaven cançons satíriques. La majoria de les lletres són, segons està escrit a les cobertes, «empescades per Anton Portabella». Es tractaria d'Anton Portabella Estrada (Sant Feliu de Guíxols, 1874 - ?), jornaler arribat al Masnou el 1918. També va escriure obres de teatre com *Un joc nou* (1900), *Troneres!* (1906) i *A ca la sastressa* (1922).

A cada llibret hi ha la relació dels cantors i músics, anomenats gafarronistes, que aquell any formaven part d'Els Gafarrons. Solien ser vora una quinzena i entre ells hi havia Joan Duran Bori i Rafel Bert Fàbregas. La llista completa de gafarronistes al llarg dels anys és la següent: Lluís Ballell, Joan Bach, Gabriel Bert, Rafel Bert, Francesc Bernet, Joan Bigas, Eugeni Casanovas, Pere Cid, Josep Codina, Anton Cot, Pere Curell, Joan Duran, Josep Enric, Jesús Fabregat, Jeroni Gibernau, Lluís Jolis, Joan Josep, Jordi Jordana, Antoni Marí, Joan Palau, Pere Perich, Antoni Ramèntol, Pere Ramèntol, Francesc Ramèntol, Martí Ramèntol, Francesc Roig, Francesc Rosés, Jaume Sala i Josep Vila.

Els Gafarrons no seguiren l'ordre de dedicació a l'Ajuntament, la rectoria i les cases benestants, típic de les caramelles. Els poemes no anaven adreçats a ningú explícitament, però de ben segur que la gent del poble sabia a qui anaven dirigits i de l'afer que tractaven.

De llibrets, n'hi ha sis, que corresponen als anys 1921, 1922, 1923, 1924, 1925 i 1926. El primer es venia a 25 cèntims (de pesseta), el segon i el tercer, a 35 cèntims, i el quart, el cinquè i el sisè, a 40 cèntims, i es podien adquirir a casa de Grau Til·là (carrer de la Colomina, 12. Ocata). El de 1924 també ofereix les «partitures de piano, en manuscrit claríssim, al preu de 2 pessetes una...» El de 1925 porta publicitat de tres comerços de vins del Masnou. Mentre els llibrets de 1922 i 1923 duïen la indicació «NOTA. L'autor concedeix el dret de cantar-les a qui li dongui la gana», els llibrets de 1924 i 1925 duïen emmarcat

40. MURAY, Joan. «Històries de la vila. Les caramelles... del Masnou d'abans (2)». *Opus cit.* Pàg. 14.

dins d'un requadre, en un tipus d'impremta més gran i en negreta, l'avís següent «Aquest llibret ha sigut passat per la censura militar. AUTORITZADA SA LLIURE CIRCULACIÓ» (Des de la tardor de 1923 ja es vivia sota la dictadura de Primo de Rivera; encara sort que es va poder imprimir en català.)

• La Catequística

La Catequística de Sant Pere va ser creada el 1906, emparada per la parròquia i per iniciativa del rector Domènec Pineda Mauri (un carrer del Masnou porta el seu nom). Era una entitat d'esbarjo per als nens i joves. Tenien grup de teatre i el 1912 es creà el cor Orfeó Masnouenc, de curta durada.⁴¹ Feien representacions i concerts i, més endavant, cinema. El cor de caramelles de la Catequística el dirigia Joan Rossell i Maristany, *l'avi Juanito*.⁴²

• Cor Chacolins

Cor format l'any 1942 i dirigit per Jaume Padrós Canals. Se'n té constància per una sol·licitud dirigida a l'Ajuntament per cantar caramelles l'any 1942, en què diuen que la festa es desenvoluparà «dentro del más completo orden, urbanidad y sentido del deber patriótico». La instància s'acompanya amb les lletres de les cançons perquè l'Ajuntament les pugui revisar.

• Amics de Pere Grau

Eren un grup d'amics que vivien, treballaven o tenien botiga al carrer de Pere Grau. Es té notícia de la seva participació a les caramelles els anys cinquanta i seixanta del segle XX. Entre ells hi havia Vicenç Obiol Colomer, d'ofici pintor de parets, i Josep Orriols Orriols, d'ofici forner i pastisser, però en aquell temps treballador en una fàbrica de productes químics. Es conserva el poema de caramelles que els identificava.⁴³

• Cor de l'Escola Parroquial

L'Escola Parroquial fou fundada per mossèn Pere Clot cap a mitjan dècada dels cinquanta. La seva seu era la rectoria. Va ser dirigida pel mestre Joan Iglesias Bosch fins que es va jubilar el 1971. El mestre Iglesias va organitzar un cor de l'escola, que sortia a cantar caramelles per Pasqua.

41. Rico, Miquel; Roig, Marta. *Opus cit.* Pàg. 472.

42. Vegeu l'annex 1: aportacions de l'informant Joan Maresma Pujadas.

43. Vegeu l'annex 1: aportacions de l'informant Mercè Orriols Mateu.

• Coral del Casal d'Avis de Can Malet

Va ser creat per Joan Joseph Parramon, a les darreries del segle xx. Com a cor van fer concerts i van participar en les caramelles de la vila, per bé que, per raons d'edat dels seus membres, no feien grans desplaçaments.

ECONOMIA DE LES ENTITATS EN LA REALITZACIÓ DE LES CAMELLES

Per conèixer l'organització i la realització de les caramelles al Masnou, és d'interès saber-ne el funcionament econòmic. Per això cal estudiar els llibres de caixa o els llibres d'actes de les juntes directives de les diverses associacions que hi participaren, o de les seves seccions corals. A l'Arxiu Municipal es pot accedir als documents del Casinet i de La Calàndria.

Pel que fa al Casinet, se sap que el mestre Josep Vinent cobrava inicialment per dirigir el cor 20 pessetes cada mes el 1882 i que el 1890 li augmentaren el sou a 25 pessetes cada mes.

Als llibres d'actes de la Junta del Casinet s'hi recull l'acord d'«autoritzar a la Junta recreativa para contratar una orquesta para celebrar los dos bailes de tarde durante los días de Pascua de Resurrección, cuyo precio se fijará oportunamente» (acta 584, de 16 de març de 1905, signada pel president, Baldomer Comas Majoral, i pel secretari, Benet Roig Bernet).

O bé conèixer el suport econòmic de l'entitat al cor que cantaria per caramelles (acta 690, de 16 d'abril de 1908, signada pel president, Miquel Matalí, i pel secretari, Josep Pujadas Truch) «luego se acuerda también subvencionar al Coro que saldrá de este Centro á cantar Caramellas en la vigília de Pascua de Pentecostés [*sic*] con la cantidad de 50 pesetas» i després parlen del ball de tarda del 19 d'abril (Diumenge de Pasqua), «encargando la ejecución del programa á la reputada orquesta Els Tells de Mataró; estipulándose el precio de seis reales para los señores que en dicho baile tomen parte». I després, en demanar fer un ball de nit, s'hi accedeix, però s'acorda «que los gastos que ocasione sean de cuenta de los socios bailadores».

L'any 1973, i vinculat a l'evolució econòmica de l'entitat, es planteja en assemblea general, entre els seus projectes, «Organizar coro de Caramellas».

Pel que fa a La Calàndria, al llibre de caixa de la «Sección Coral» de 1907 a 1935 hi surten molt detallades les entrades i les despeses de les nits de caramelles d'aquest període. Això deixa constància que tant l'Ajuntament com la rectoria i tots els amos de les cases per on passava el cor a cantar els obsequiaven

amb una quantitat de diners per la seva tasca. L'Ajuntament aprovava la seva aportació en un Ple previ. Així, en l'acta de 28-03-1923 s'acorda subvencionar amb 30 pessetes La Calàndria, amb 20 pessetes el Centre Coral i amb 20 pessetes Els Gafarrons.

En el llibre de caixa de la «Sección Coral», pel que fa a la nit de Pasqua de 1923 en concret, hi queda reflectida exactament l'aportació de l'Ajuntament, la del rector, la del vicari i la de quinze donants més, que paguen entre 5 i 50 pessetes la majoria, però hi ha tres persones que paguen 175, 100 i 75 pessetes.

També es recullen escrupolosament les sortides: el que s'ha pagat al conserge, al Quintet i a un músic de més, al director del cor, 200 llibrets de caramelles, portar els fanals, el carro i tres cordes de bandúrria.

El llibre de caixa ens explica també que el 1914 es pagava «al maestro de la clase de solfeo» 10 pessetes cada mes; també, el preu de les còpies de partitures que es compraven (6 pessetes el 1914 per *Sota de l'om*, d'Enric Morera, i *La calma*, d'Emili Guanyabens; 10 pessetes el 1922 per *Galas del Cinca*, de Josep Anselm Clavé, i *Pàtria nova*, d'Edvard Grieg).

Es documenta també el cost de les sortides o excursions del cor, i això ens permet saber a quins llocs fora del Masnou van anar a cantar. Feien una sortida per primavera cada any des de més a prop a Argentona, el 1907, fins a Lleida, la més llunyana, el 1927. I també ens permet saber quins cors de fora van venir al Masnou, convidats per La Calàndria: de Sabadell i de Castellar del Vallès el 1907, de Sarrià el 1915, i de Sitges el 1924.

També ens dona pistes de fets que desconeixíem: un pagament a Grau Maristany «para enseñanza de niños durante el año 1915» o una despesa de «refrescos á los niños de la Sección» ens descobreixen que a La Calàndria també rebien formació musical els nens. I després trobem el preu de fer una festa de primavera: «tortillas y bebidas (77,75 ptas.)», «10 decenas de huevos (14,70 ptas.)», «14 litros de vino (4,20 ptas.)», «Maestro del Coro (10 ptas.)», «arreglar y llevar faroles (5 ptas.)» i «rifa de un carnero (10 ptas.)».

I com a coses més curioses, el preu d'una barretina el 1911 (1,75 ptes.) i el de «llevar un contrabajo a la estación» l'any 1915 (1,50 ptes.).

3.4. POETES I MÚSICS

Per bé que les institucions públiques i les entitats socials puguin garantir o perjudicar la continuïtat de les manifestacions populars, sobretot en la vida

dels pobles és més fàcil de copsar la importància de les persones individuals decisives en la realització i el manteniment d'iniciatives.

Amb això no estem admirant la figura del líder carismàtic *primum inter pares*, per damunt dels altres, sinó les persones que de manera responsable, discreta, acurada i contínua fan feina en benefici de la comunitat.

En relació amb el tema de les caramelles al Masnou, aquest és el cas de les persones següents:

• **Josep Pujadas Truch** (el Masnou, 1876-1938). Va ser poeta i dramaturg. De família modesta, restà aviat orfe de mare. Estigué de sempre molt interessat per la cultura, i es formà de mode autodidacte llegint i escrivint. Fou premiat en alguns Jocs Florals.

Molt vinculat a la vida cultural masnovina, va compondre diverses cançons de caramelles de Pasqua per a les diferents societats corals. També va ser president de la Catequística i soci d'honor del Centre Coral Unió Masnouenca.

Fou cronista del setmanari local *La Costa de Llevant* i corresponsal d'altres publicacions de Barcelona. La seva obra poètica és de caràcter sentimental, patriòtic i festiu. Entre les seves obres destaca el llibre pedagògic titulat *Ramell de felicitacions i poesies escolars*.

Rebé l'homenatge de la vila el 1913 i el 1933, encara que ell no el desitjava. Va morir el maig de 1938. Té un carrer amb el seu nom al Masnou, per acord del Ple de l'Ajuntament de 14-05-1935.

• **Grau Maristany Maristany, àlies Til·là** (el Masnou, 1874-1970). El seu nom real era Gerard (Gerardo), del qual Grau és el diminutiu. Va ser un músic, compositor, mestre de música i director de coral, molt vinculat a la vida associativa del Masnou i especialment a la coral de La Calàndria.

Estudià al conservatori de Mataró i posteriorment acompanyà al piano sessions de cinema mut. El seu ofici era el de xocolater.

En tenir desavinences amb la junta directiva del Casinet i endur-se'n el cor i l'estendard va originar la creació de la Societat La Calàndria, de la qual va ser fundador i primer mestre director del cor. Va ser autor de moltes de les cançons de les caramelles masnovines com a autor o bé adaptador de les músiques.

La tasca compositiva de Grau Maristany no ha estat gaire estudiada, per bé que La Calàndria, focus central de la seva vida, n'ha conservat moltes partitures, que ara han estat donades a l'Arxiu Municipal. Hi ha constància que el 20 de març del 1904 s'estrenà, al Teatre Circ del Masnou (posterior La Calàndria),

la sarsuela *Amors d'estiu*, en un acte i en vers, amb lletra de Josep Pujadas Truch i música de Grau Maristany, amb aquest darrer dirigint el cor.

El 1921, Maristany creà el grup de cançons humorístiques Els Gafarrons, que funcionà entre 1921 i 1926. Ell arranjava les músiques de les caramelles basant-se sempre en melodies populars que els cantaires poguessin conèixer d'antuvi.

• **Rafael Bert i Fàbregas** (Barcelona, 1901 - el Masnou, 1987). Sense formació musical, acompanyant de piano de cinema mut, dirigí i dinamitzà la vida musical del Masnou mitjançant el cant coral i la festa de les caramelles. El seu ofici era el d'electricista.

Durant la seva vida va dedicar tot el seu temps lliure a la música i, més concretament, al cant coral. Va dirigir la coral del Casinet i el cor infantil de la parròquia, per al qual va compondre diverses cançons amb lletra de poetes catalans. També va dirigir el cor de La Calàndria amb motiu de la inauguració dels seus nous locals l'any 1955. Va acompanyar també a l'orgue els oficis cantats de la parròquia de Sant Pere i de la Casa Benèfica. Fou cantant de l'Orfeó Masnoví i del grup Els Gafarrons, per al qual va compondre peces breus de caràcter picaresc, i també el va dirigir. El seu nom apareix al llistat de cantaires i músics dels llibrets d'Els Gafarrons corresponents als anys 1923, 1924 i 1925, que es conserven. D'ell s'explica l'anècdota que, pels volts dels anys cinquanta, davant la negativa del president del Casinet a pagar una orquestra per acompanyar les caramelles, va llogar un carro tirat per un ruc, hi va posar un piano al damunt, i va fer tota la cantada tocant i dirigint dalt del carro.⁴⁴

En relació amb el món del teatre, va fer petits papers juntament amb els seus germans a *El ferrer de tall* i a *Els pastorets*, al Grup de Teatre del Casino. I en relació amb el món esportiu, l'any 1970 va compondre l'himne del Club Esportiu Masnou. El cor del Casinet l'homenatjà i li donà la Clau de la Vila. Així mateix, l'any 1984 l'Ajuntament li va atorgar la Medalla de Plata de la Vila. L'any 1997 el Ple de l'Ajuntament acordar posar el seu nom a un carrer del municipi.

• **Jaume Fuentes Ramèntol** (el Masnou, 1889-1920). Va ser un mestre referent de l'educació al Masnou de començaments del segle XX i escriptor. De

44. MURAY, Joan. «Històries de la vila. Les caramelles del mestre Bert». Butlletí *Gent del Masnou* [El Masnou], núm. 109, pàg. 15 i 16.

nen fou educat pel mestre Frederic Bosch a l'Escola Pública (el Comú), d'on posteriorment va ser mestre auxiliar. Més tard, va crear la seva pròpia escola, el Col·legi de Sant Josep.

Compromès amb el poble i el país, i amb la llengua i la cultura catalanes, va ser un dels fundadors de l'Associació Nacionalista Gent del Masnou, constituïda el 1917, de la qual fou membre de la Junta i sotsdirector. La seu de l'entitat era a la plaça de la Llibertat, on s'organitzaven ballades de sardanes i altres activitats.

Fou un escriptor de poemes prolífic, sobretot per ser musicats i cantats públicament, molts dels quals els dies de caramelles. La música la componia el seu amic i padrí de noces, Grau Maristany. Els poemes dels llibrets de caramelles de La Calàndria de 1910 i de 1911 són creats per Jaume Fuentes. També va escriure obres de teatre: *Per una falta* (1917) i *La mellor corona* (1919).

• **Francesc Ramèntol Ballester** (el Masnou, 1863-1928). De Can Manyanet, soci honorari fundador de La Calàndria. D'ofici era mariner. Més endavant també va treballar al forn de pa del seu germà Rossend, al carrer dels Mestres Villà, a prop de la plaça d'Ocata. Va escriure nombroses lletres de caramelles i altres cançons per al cor de La Calàndria, la música de les quals era de Grau Maristany.

3.5. ELS POEMES DE CAMELLES

Els cants de caramelles o follies es componien en forma de quartetes, amb versos octosíl·labs que habitualment rimaven *a b a b*. Dídac Ortiz ens en posa un exemple, probablement creat per ell mateix a la dècada dels vuitanta, sobre el cep capturador de cotxes.⁴⁵

El cep és invent de moda
que renda molts diners
te'l foten al mig de la roda
com si fos un presoner.

45. ORTIZ, Dídac. «Les caramelles». Butlletí *Gent del Masnou* [El Masnou], núm. 98, pàg. 22 i 23.

Una dona passejava
amb el seu cotxet i el nen
i a la farmàcia ella entrava
i el descuidava un moment.
I al sortir de la farmàcia
va tenir un esvaïment:
el cep amb molt poca gràcia
portava el cotxet del nen.

També ens explica que aquestes lletres es posaven sobre les melodies més cantades del moment i que això no era gaire difícil, ja que al Casinet «hi havia bons especialistes a fer-ho: en Martí, en Parramon, en Maresma, en Bert i en Dídac [ell mateix]».

El recorregut o itinerari de la festa de les caramelles el podem veure recollit en general en l'ordre dels poemes escrits ens els diferents llibrets que es conserven. A les diferents institucions o cases que es visitaven es començava amb una salutació que podia rebre diferents noms: *cor*, *entrada*, *lema*, *presentació*, etc. O bé ja es començava directament amb un vals, una americana o un xotis corejat.

El primer lloc on arribava cada cor era l'Ajuntament, on s'interpretaven unes follies de salutació a l'alcalde o a la corporació en ple i els seus regidors.

El segon lloc de visita era la rectoria o l'església de Sant Pere, on es lloava la figura i la tasca del rector i del vicari, si s'esqueia.

A partir d'aquí es visitaven les cases convingudes, que eren les de prohoms de la població o de membres destacats de les mateixes societats corals.

Les caramelles que es cantaven a cada casa s'acabaven amb un *cor* o *responement*, que per cada grup coral podia ser el mateix (La Alegria de Masnou 1903; Coro Familiar 1902; La Calàndria 1907, 1910, 1911; Centre Coral Unió Masnouenca 1911) o bé diferent per a cada visita, segons si s'era autoritat, amo o gerent d'una fàbrica (Ateneo de Masnou 1904; Cooperativa Tèxtil del Masnou 1917).

En aquestes cobles a cada casa s'hi feia especial esment de les filles casadores, de les esposes educades i de les àvies amables. De vegades algunes entitats agrupaven totes les noies sota el títol *Follia dedicada á las novyas balladoras* (Coro Familiar 1902), *Per totas y per tothom* (La Calàndria 1907, 1922), *Lloances a les noies* (Casino 1914), o bé dedicaven una cobla a cadascuna (Casino 1905, 1909; La Calàndria 1910, 1911), i havien arribat fins a quaranta-tres noies.

Els quadernets de caramelles, segons les societats corals i els anys, incorporaven un poema humorístic, popurri o samfaina, per a tothom, sense dedicació a una persona concreta (La Calàndria 1905, 1911). També hi afegien el text de

cobles «per ser cantades, la tarda de Pasqua, al saló de ball» (Centre Coral Unió Masnouenca 1906, 1911, 1915), que fa referència als balls de caramelles que les entitats organitzaven després de cantar pels carrers de la vila.

Els llibrets acabaven amb poemes de comiat amb diferents noms: *Pel publich* (La Paz 1902), *Satisfaccions* (Ateneo 1902), *Despedidas* (Coro Familiar 1902, La Calàndria 1910) i *A reveure!* (Els Gafarrons 1922).

Les temàtiques que tracten els poemes de caramelles del Masnou són, principalment:

- La primavera: les flors, els ocells, les onades del mar, la joia de la natura...
- L'amor: les noies maques, la felicitat, la fidelitat eterna...
- Les qualitats de les persones visitades: amabilitat, disponibilitat, capacitat de treball, humilitat, el compromís amb el poble...
- La família: solteria, festeig, casament, matrimoni, naixement de fills, sogres...
- Les modes de vestir, del bany, la modernitat...

L'estil dels poemes, pel que fa als adreçats a les institucions (Ajuntament i església) i prohoms o propietaris de fàbrica, és correcte i respectuós. Els poemes adreçats a d'altres persones tenen un tarannà més proper i familiar, i especialment els dirigits a les noies són sempre de lloança i admiració.

A les follies no dedicades a cap persona en concret de vegades sí que s'hi definia el tema: els casats, les sogres... En general, totes destil·len humor en diferents graus. Els poemes més simpàtics i picants són els de la colla humorística Els Gafarrons.

Pel que fa a la crítica política, la composició més punyent és dels primers anys del segle XX: *Fi de sigle*, de Joan Duran i Bori. Rosa Pagès, *la filla d'en Ceset*,⁴⁶ informa de la primera nit de caramelles del segle XX i diu que «al ball del Casinet, a la tarda, el cor va interpretar la cançó nova [...] que es deia *Fi de sigle*» i que l'alcalde (Victorià Pagès) havia prohibit que es cantés pels carrers. Aquesta obra es trobava a l'arxiu de La Calàndria registrada amb el número 68, dins del paquet de paper d'embalar lligat amb cordill amb l'etiqueta *Partituras coro del 51 al 85*. Ara ja la podem consultar a l'Arxiu Municipal. La lletra és ben clara i contundent: critica el govern d'Espanya, les seves «trampes i bunyols», diu que «fa pagar els plats trencats al pobre treballador», es manifesta contra la guerra i diu que «reneguem de ser espanyols».

46. PAGÈS, ROSA (*La filla d'en Ceset*). *Opus cit.*

Els poemes corresponents a l'etapa democràtica de després de la dictadura franquista són més de crítica ciutadana i mantenen la correcció: urbanització de carrers, il·luminació i neteja viària, construcció d'un pavelló poliesportiu...

Cronològicament, els darrers poemes o textos de caramelles que s'han documentat daten de l'any 1978 fins al 1985 i corresponen al Cor del Casinet (SOCNUM).

D'una banda, a l'Arxiu Municipal hi ha una carpeta amb fulls escrits a màquina aportats per Francesc Fàbregas que recull les fol·lies adreçades a l'Ajuntament. Les cantades pel cor d'adults tenen entre deu o quinze estrofes de dues quartetes. Les cantades pel cor juvenil són de quatre o cinc estrofes. Tots els fulls tenen el segell de l'entitat i estan datats. Gairebé a totes les fol·lies del cor d'adults hi ha una o dues quartetes que expliquen que són el cor del Casinet. A les fol·lies del 1978, la desena i darrera estrofa diu així:

Bona nit, senyor alcalde
bones nits, senyors edils
bona nit a tot el POBLE
d'aquests cantaires gentils.
Si tenim salut i vida
tornarà molt satisfet
aquí a Casa de la Vila
el CORO del CASINET.

En aquesta mateixa carpeta hi trobem l'escrit mecanografiat titulat *El vell Masnou*, que sembla datat del 1981 i és la lletra d'un vals.

D'altra banda, els informants Mercè Orriols i Francesc Mauri varen facilitar còpia dels textos de cançons que cantaven en aquesta darrera època de 1978-1985:

- *Vals de 1979*: del cor del Casinet.
- *Pâtisserie Miquel*, són 6 fol·lies de dues quartetes. Demostra l'evolució d'adreçar les caramelles cap a punts de referència públics i persones treballadores, i no pas cap a la burgesia i persones de poder com a començament del segle XX. «I que la Pasqua tan bella per vostès sigui il·lusió / doncs cantem les caramelles tot seguin la tradició».
- *El cantaire del Masnou*, altrament dit *Vals de les Pepones*. Comprèn la lletra de tres estrofes i la tornada. És més aviat un ball de festa major, però com que

és un element patrimonial signe d'identitat de la vila s'interpreta sempre que es vulgui. La música és de Josep Jurch Ribas. La partitura es troba al fons de La Calàndria.

- *Antics cantaires*. Aquest text correspon a la Coral de Can Malet, casal de la gent gran. Correspon, per tant, a l'època que Joan Joseph Parramon va crear i dirigir aquesta coral. Els dos versos finals fan «En la nit de Caramelles i ens plau el moment aquest desitjar a tots bones festes, la Coral de Can Malet».

3.6. LA MÚSICA DE CARMELLES

Per conèixer la música de les caramelles del Masnou cal buscar-ne les partitures o enregistrar les veus dels cantaires que encara viuen. Per cercar les partitures, hem acudit a l'Arxiu Municipal, que ara ja recull el fons documental de La Calàndria i el fons documental del Casinet o SOCNUM.

EL FONS DE LA CALÀNDRIA I LES PARTITURES QUE CONTÉ

El fons d'accés públic més important de partitures de música popular del Masnou és el de La Calàndria, que ha estat ordenat i catalogat per l'arxiver municipal, Carles Pino Andújar. És una joia a l'abast de músics, historiadors i professionals de la cultura que vulguin estudiar-lo, fer-lo sonar i difondre'l. Pel que he pogut investigar, reuneix el fons escrit a mà de Grau Maristany, a més d'obres igualment manuscrites d'altres autors locals, llibres impresos d'estudi o de tècnica d'alguns instruments, i partitures impreses d'alguns cuplets o balls de la primera meitat del segle XX. El catàleg del fons comprèn 319 partitures.

Hi he localitzat també obres que poden ser d'interès per a altres estudis, entre d'altres un manuscrit de Josep Verdaguer amb els llancers *Los Catalanes*, datada al Masnou el 23 de setembre de 1887. Pot ser d'interès per compararla amb els llancers de Teià, recuperats fa uns deu anys, amb els de Tuixent o amb els que es conserven a l'arxiu de l'Esbart Català de Dansaires a Barcelona. Aquesta partitura està registrada amb el número 16 del fons de La Calàndria.

També per altres motius, vinculats a la construcció del primer tren de la península Ibèrica l'any 1848 entre Barcelona i Mataró i amb Miquel Biada com

a principal promotor, és interessant l'*Himne al primer ferrocarril qui creuà terres hispàniques*, amb lletra de Santiago Vinardell Palau i música de Joaquim Casadó Valls. Aquesta partitura està registrada amb el número 54 del fons de La Calàndria. Aquesta partitura també la trobem recollida al fons del Casinet.

També cal observar que moltes partitures, a més del segell de La Calàndria, tenen segells previs del seu primer propietari. Com a exemple, la jota *De Catalunya a Aragón*, amb lletra de E. Mata i música de E. Mateu, que porta el segell de l'«Archivo de Gerónimo Pascual – Pianista – Caldes de Montbuy». Aquest fet indicaria un cert nivell d'intercanvi amb músics de fora del Masnou. Aquesta partitura és registrada amb el número 58 del fons de La Calàndria.

Concentrant-nos ja en el tema de les músiques estrictament de caramelles, n'hem localitzades unes que podrien estar vinculades a l'església o cors relacionats. Es tracta de *Cantem gloria. Caramelles = cor a dos veus = per a nois*, amb lletra de mossèn Jacint Verdaguer⁴⁷ i amb música d'Eusebi Guiteras Guiu. Porta el segell d'Eusebi Guiteras i, a més, el de La Calàndria.⁴⁸ Aquesta partitura està registrada amb el número 63 del fons de La Calàndria. La lletra diu així:

Cantem sempre gloria al Déu de bondat
al Déu de victòria que ha ressuscitat. (bis)
Campana, campana, que vola, que vola per bosc i poblat
també canta «glòria, glòria, glòria!» que ha ressuscitat, que ha ressuscitat
puix canten, puix canten amb ella l'estrella, l'estrella i la flor.
També els aucells canten «glòria al Salvador!»
també els aucells canten «glòria al Salvador, glòria al Salvador!».
Eixa nit clara dona expansió
per cantar «glòria a la Resurrecció! (bis)
a la Resurrecció, a la Resurrecció».

Del mateix compositor Eusebi Guiteras trobem *La jovenalla. Caramellas á dos o tres veus: per á nois*. Aquesta partitura està registrada amb el número 68 de l'arxiu de La Calàndria. La lletra diu així:

47. Pel vocabulari i la forma del poema, la lletra sembla de mossèn Jacint Verdaguer (Folgueroles, 1845 - Vallvidrera, 1902), poeta del poble de Catalunya, i de la mateixa comarca que E. Guiteras.

48. Eusebi Guiteras i Guiu va ser un músic que va néixer a Sant Hipòlit de Voltregà el 1861 i morí a Barcelona el 1919. No en coneixem la relació amb el Masnou.

Cor: «Al·leluia!» cantem jovenalla
al campanar que alegre ha brandat
i al compàs del sonar de la gralla
direm «Salve!» a Jesús que ha triomfat.

Solo: I la creu a tres dies ruixada
per lo bàlsam que el Pare ha enviat
gloriosa és avui arborada
per lo fill vencedor del pecat.

Mística viola
obrint poncella
hermosa i bella
se'ns dona en flor;
única sola
floreix per l'home
besant sa aroma,
llanguint d'amor.

Finalment, amb el núm. 117 tenim *Serafins i angelets. Caramelles vals cor á dos veus per á nois*. Lletra de F. Lleixà i Música d'E. Guiteras.

Pel que fa a la música de les caramelles laiques cantades pels carrers pel cor de La Calàndria, se n'han trobat les partitures següents, que esmentem per data de creació:

«**Fi de sigle. Coro satíric.** Lletra i música de Joan Duran. Còpia exclusiva per ús del coro del Centre Coral en Masnou. Preu dotze pesetas». Té el segell de La Calàndria Centro Coral en tinta blava. Va ser cantat –segons la filla d'en Ceset– al ball de tarda de 1900 o 1901 al Casinet, perquè l'alcalde Victorià Pagès havia prohibit cantar-lo al carrer. Aquesta partitura està registrada amb el número 65 del fons de La Calàndria.

«**La rondalla de les ones.** Americana per coro d'homes i orquestra. Lletra de Francesc Ramèntol. Música de Grau Maristany. El Masnou, abril de 1901». La data està escrita a la vela d'un vaixell dibuixat a la portada. Té el segell de «Gerardo Maristany. Masnou» i el segell de «La Calandria. Sociedad de mutuo auxilio fun-

dada en 1907. Masnou». D'aquesta partitura, Montserrat Llagostera, directora de la coral Xabec, de Gent del Masnou, el gener de 2007 en va fer un arranjament per a cor mixt i orquestra *ad libitum*, que ha estat enregistrat en el disc compacte *Cors catalans. Volum 3. Les parles de ponent a llevant, de mestral a migjorn*.

«**Redobles de timbal.** Coro per a 4 veus (soles) d'home». Per a tenors 1rs, tenors 2ns, barítons i baixos. Polca amb lletra de Francesc Ramèntol i música de Grau Maristany. La partitura es troba al fons de la Calàndria, amb el n. 155. Es conserven les partitures de 1905 i la nova revisió feta el 1954 pel mateix compositor.

«**Barcarola.** Americana per a coro y orquesta. Lletra de Josep Pujadas Truch. Música de Grau Maristany». La partitura es troba al fons de La Calàndria. Està datada de l'abril de 1905. Es conserven les partitures dels instruments següents: fiscorn, violí 1r, violí 2n, flauta, cornetí 1r, cornetí 2n, clarinet 1r, clarinet 2n i baix.

«**Retorn.** Schotichs – Gavota. Corejat. Lletra d' E. Benaiges. Música de M. Novi». Es conserven les partitures dels instruments: violí 1, violí 2, flauta, clarinet 1, clarinet 2, cornetí, fiscorn i baix. Data de l'any 1907, cosa que es dedueix perquè la lletra i nom dels autors apareixen al llibret de La Calàndria del 1907. Aquesta partitura està registrada amb el número 52 del fons de La Calàndria.

«**A cau de orella.** Americana humorística a coro. (Tres veus) Lletra i música de Joan Duran i Bori. Any 1910. Còpia exclusiva per ús de la Societat Coral La Calàndria de Masnou. Preu vuit pessetes». Té el segell de «La Calàndria. Masnou» en tinta vermella. Correspon al llibret de La Calàndria de 1910. Aquesta partitura està registrada amb el número 53 del fons de La Calàndria. Es conserven les partitures del violí 1, violí 2, violoncel i contrabaix; la del violí principal amb guió del cor; la partitura conjunta de les tres veus (tenors 1, tenors 2 i baixos), i els fulls de paper pautat amb la lletra escrita de les tres estrofes de la dansa.

«**Preludi primaveral.** Americana. Lletra de Francesc Ramèntol. Música de Grau Maristany. El Masnou, abril de 1922». D'aquesta partitura, Montserrat Llagostera, directora de la coral Xabec, de Gent del Masnou, el maig de 2007 en va fer un arranjament coral per a quatre veus mixtes.

«**La dansa de l'amor**. Sardana. Lletra de Joan Plana. Música d'A. Voltas Vinyas. El Masnou 1953. Cantada a les caramelles de 1953». Té el segell de «Gerardo Maristany. Masnou» i el segell de «La Calandria. Sociedad de mutuo auxilio fundada en 1907. Masnou». Aquesta partitura està registrada amb el número 60 del fons de La Calàndria. Es conserven les partitures dels instruments: violí 1, violí 2, violoncel i baix (ratllat «cello») i la de piano; la partitura conjunta de les tres veus del cor (tenors 1, tenors 2 i baixos), la de la melodia, el full de paper pautat amb la lletra escrita i un full imprès amb la lletra. D'aquesta partitura, Montserrat Llagostera, directora de la coral Xabec, de Gent del Masnou, el maig de 2007 en va fer un arranjament coral per a quatre veus mixtes i piano. Aquesta sardana me la va cantar també a la seva matalasseria Ramon Grau Quintana, del Casinet, el 13 de maig de 2025.

«**Bella nit**. Vals de caramelles. Lletra i música de G. Maristany. Masnou 1955». D'aquesta partitura, Montserrat Llagostera, directora de la coral Xabec, de Gent del Masnou, l'any 2007 en va fer un arranjament coral per a quatre veus mixtes i piano.

«**Natura bella**. Vals per cor i orquestra. Lletra i música: Gerard Maristany. Caramelles de 1957». Se'n conserva la partitura de piano i veu sola.

«**Follies de 1957** (borrador). Música de G. Maristany. Responement a cor». Esborrany manuscrit de quatre fulls de paper pautat. A la portada hi ha escrit el text del responement a cor.

Al fons de La Calàndria també hi ha les partitures de les obres següents, de les quals es desconeix la data en què es van compondre:

«**Nit d'amor**. Schottish per caramelles. Música d'Enric Guash». Se'n conserva la partitura conjunta de les tres veus (tenors 1, tenors 2 i baixos) i el full de paper pautat amb la lletra escrita de les quartetes de la dansa. Al segon full hi ha una etiqueta que diu «Partitura núm. 51 *Nit d'amor*».

«**Cobles a duo i responement a cor**. Lletra: M. Colomer. Música: G. Maristany». Aquesta partitura és al fons de La Calàndria, però no té número de registre. Com que va aparèixer entre el 70 i el 71, en parlo com de la núm. 70 bis.

«**Serenata caramelles**. Vals a 3 veus original del Mestre Joaquim Riera». Aquesta partitura és registrada amb el número 82 del fons de La Calàndria.

EL FONS DEL CASINET: PARTITURES I TEXTOS DE CANÇONS QUE CONTÉ

D'ençà que el Casinet va fer donació a fi del 2022 del seu fons a l'Arxiu Municipal, s'ha facilitat l'accés públic a aquesta documentació per a qui la vulgui conèixer o estudiar. L'arxiver municipal n'ha elaborat un catàleg que comprèn 140 entrades o materials.

Entre ells també hi ha uns llancers, com al fons de La Calàndria. Es tracta de *Lancers: Los infantes*, de Magí González, d'interès per ballar-lo i comparar-lo. També recull les partitures de l'*Himne al primer ferrocarril qui creuà terres hispàniques*, amb lletra de Santiago Vinardell i música de Joaquín Cassadó.

Pròpies del temps de Pasqua hi hem localitzat les partitures següents:

- *Caramelles sense títol* (1890)
- *Primavera eterna, vals de caramelles*
- *Coples de las caramelles de l'Ateneo*, de Joan Rossell (1902)
- *Follies en forma de vals per coro i orquesta*, de Maximí Novi Inglada (1904)
- *Follies a duo i coro i responament d'orquesta*, de Maximí Novi Inglada (1906)
- *Follies a duo i responament del coro ab acompanyament de la orquesta*, lletra de Josep Pujadas Truch i música de Ramon Santamaria (1907)
- *Follies de 1910*
- *Vals de caramelles a coro a 3 veus* (1920)
- *Caramelles*, de Joan B. Lambert (1920)
- *Follies de l'any 1928 o cobles 1928*, de Maximí Novi.
- *Follies de 1933 i Cobles a dues veus, masurca*, de Joan Rossell.
- *Follies de la Catequística*, de Joan Rossell (1934)
- *Follies de 1935*, de Joan Rossell.
- *Coples de 1948, Vals*
- *Ja la Ballem! Potpurri*, (1948)
- *Salut als cantors. Himne a veus soles*, lletra d'Eusebi Benages, música d'Ambroise Thomas. També es troba al fons de La Calàndria, núm. 24.

Francesc Fàbregas va aportar a l'Arxiu Municipal un dossier amb caramelles dedicades pel Casinet –amb capçalera i segell del SOCNUM– a l'Ajuntament. Els fulls escrits i cantats pel cor d'adults corresponen als anys 1978, 1980, 1981, 1983 i 1985. Les caramelles cantades pel cor juvenil corresponen els anys 1981 i 1983.

També es conserva l'escrit de follies cantades l'any 1976 dedicades a la Casa Benèfica. A la sala d'acollida de la Casa Benèfica, al bufet o aparador, hi són emmarcades.

I també com a punt final de recorregut de caramelles, en tenen a la Pastisseria Miquel (de Pasqua de 1981, entre d'altres que conserva la família Garolera).

Magda Rubio i Bert l'any 2017 va donar una carpeta de fotografies, documentació del reconeixement de la dedicació pública del seu avi i també algunes partitures manuscrites. L'inventari de les partitures donades és: *Adéu, germà meu* (Waelrant), *A la Verge de Montserrat* (Baldomer Vilà Mateu, 1964), *La sardana dels pastors* (Mestre Noví), *Bona festa* (Josep Vicens Juli), *L'hostal de Tiana* (N. Audals), *Les flors de maig* (Anselm Clavé), *Oh mi papa, Vals, Goigs de Sant Pere* (Lluís Millet), *Lo toch de oració* (sardana de Josep Maria Ventura) i *L'Empordà* (sardana). I les pròpiament de caramelles: *Vals de caramelles* (1977), *Salutació de caramelles infantils* (Rafael Bert), *Put-purri* (1955), *Cobles* (1957), *La Pascua* (Anton Casabella, 1900), *De la Hermilla* (masurca de Joan Duran), *Vals del Casinet* (1906) i *La barqueta*.

Hem tingut la sort de trobar dos cantaires amb molt bona memòria que ens han interpretat el seu record de les cançons del Casinet.

Per part del cor d'adults, Ramon Grau i Quintana recorda:

- Salutació: *Salut, xamoses fadrines...* (i en fa dues veus: tenor 1 i tenor 2).
- Sardana: *La dansa de l'amor* (lletra de Joan Planas i música de Josep Voltas Vinyas. 1922.). N'hi ha una còpia manuscrita a l'Arxiu Municipal, al fons de La Calàndria, amb segells de La Calàndria i de Grau Maristany, núm. 60 del llistat. També hi ha un full amb el text imprès.
- Havanera *Prop de la barqueta*.
- Sardana *Torroella, vila vella*, de Vicenç Bou (fragment).
- Sardana cantada *Aromes de Queralt* (lletra de Ramon Torrents i Roca. Música de Nicanor Pérez i Ferrándiz).
- Comiat (amb la melodia de *Cançó d'amor i de guerra*).

Havent format part del cor juvenil, Xose Fàbregas i Sagué recorda la *Salutació* del cor (agrupació juvenil del cor del Casinet). I, a més, conserva un bloc d'anelles amb tots els textos de les cançons que cantaven entre l'any 1974 i 1979 aproximadament.

Aquest bloc conté els textos següents: *Salutació* (caramelles), *Els tres tambors*, *L'hereu Riera*, *La filadora*, *A la vora de l'aigua*, *Alouette*, *La Medalon*, *La Santa Espina*, *Oh, Susanna*, *Els contrabandistes*, *El noi de la mare*, *Iukaidí*, *Cants*

de missa (1. Vós sou, Senyor. 2. El Bon Pastor. 3. Lloem el Senyor, Al-leluia. 4. Us volem cantar. 5. Glòria, glòria, al-leluia. 6. La nostra esperança és el Senyor. 7. Agermanats, anirem caminant. 8. Cantem amb veu exultant. 9. Al-leluia, lloem el Senyor. 10. Beneïrem el Senyor sempre i en tot lloc. 11. Oh quin gran goig, quina joia!), Tot caminant, A tots ens agrada cantar (Ray Connif), Com si fóssim ocellets, Tornada (Verge bruna i amorosa, mare dolça com la mel), Catalunya plora (sardana).

CONJUNTS INSTRUMENTALS QUE ACOMPANYAVEN LES CAMELLES AL MASNOU

Pel que fa als els instruments tradicionals que acompanyaven els cors de caramelles, Joan Amades, al *Costumari català*, hi escriu que eren típics del Maresme el rigo-rago i el campaniller o campanetes. De tota manera, no tenim constància precisa que es fessin servir al Masnou.⁴⁹ És possible que, a més, formessin part de les colles de caramelles el grall de pastor, el violí de pastor, la carbassola o güiro, el salteri o guitarra de fusta, el cai-cai, els garrots, l'aixada i la teula.

La informació sobre quins conjunts instrumentals acompanyaven la veu humana a les caramelles del Masnou la podem obtenir de testimonis documentals com ara les fotografies o les partitures escrites per a diversos instruments.

Destaca la fotografia del cor de La Calàndria de 1919 en què, a més de tots els cantaires, en primer terme hi ha el director i els instrumentistes. S'hi poden veure instruments de corda pinçada (bandúrries i llaüt) i també de corda fregada (un violoncel).

En fotografies posteriors del mestre Bert i el cor del Casinet s'hi veu un piano o teclat elèctric, acordió o violins i un contrabaix.

Pel que fa a les partitures localitzades, se n'han trobat per a piano (que podria ser per a l'assaig o per a concert) i també per a quartet de corda (format per violí primer, violí segon, violoncel i contrabaix), així com per a conjunt instrumental de vent (flauta, clarinet primer, clarinet segon, cornetí, fiscorn i baix). Si es tracta de tocar al carrer, els instruments de vent tenen més potència sonora i són més transportables.

En principi no han estat localitzades partitures específiques per a acordió, però potser l'interpret es basava en la de piano, en l'oïda i la memòria. Tampoc

49. AMADES, Joan. *Costumari català. Opus cit.* Vol. II, pàg. 871 i 879.

no tenim informació de quants músics del Masnou tocaven aquest instrument (creat a Viena el 1829 i de ràpida difusió per la seva portabilitat, possibilitat de fer melodia i harmonia alhora i qualitat i potència del so). Entre les partitures, escrits, fotografies i documents donats per Magda Rubio i Bert l'any 2017 a l'Arxiu Municipal s'hi ha localitzat la partitura de la *Salutació. 1966 = Caramelles infantils. Música i lletra de Rafael Bert*, que porta escrita la indicació «ACORDEÓN PIANO». De fet, la persona que més va tocar l'acordió al Masnou fou el Mestre Bert, precisament per la capacitat d'aquest instrument per ser escoltat en ambients oberts i així poder acompanyar el cant de les caramelles en carrers, places i eixides de cases particulars.

LES CANÇONS TRADICIONALS I POPULARS COM A BASE MUSICAL PER ALS POEMES DE LES CAMELLES DEL MASNOU

Aquest sistema permet una interpretació col·lectiva més ràpida i disminueix l'esforç de la composició musical. Consisteix a crear versos pensant-los sobre la melodia de cançons tradicionals o populars de l'època ben conegudes pel públic.

L'hem vist recollit en els llibrets d'Els Gafarrons:

De 1921 *La corte del faraón (ay ba, ay ba)*

Fasolets, música d'*Els focs artificials*

De 1922 *A la lluna!*, música d'*Els tres tambors*

Passades, música d'*Els tres tambors*

Cobles jotesques, música de jota

De 1923 *La pageseta*, música del foxtrot d'*El arco iris*

De 1925 *A festa major*, música de la sardana *Senyal de festa*, de Pere Grau Casadevall

I també al butlletí de Gent del Masnou, número 73, s'hi recullen tres fragments d'entre 1933-1936 facilitats per Àngel Portell i Albareda:

— *Veureu molts joves*, música de *Niña hechicera*

— *Si vas pel camí ral*, música de *Si vas a París, papá* (lletra d'Álvarez Díaz i música de Rafael Oropesa, 1929)

— *Modistetes, princeseta*, música d'*El saltiró de la cardina* (Vicenç Bou, 1912)

4. Conclusions

Grup de nens per caramelles davant l'Ajuntament, anys cinquanta. TERESA TORRES I CASALS.
AMM, 13174

En el procés de realització d'aquest treball d'investigació he descobert i admirat molts aspectes de la vida social i cultural del meu poble dels darrers cent vint-i-cinc anys.

Les caramelles m'han fet apreciar el gran nombre de colles caramellaires i de societats corals, de poetes i de músics que hem tingut i el seu nivell de compromís amb el poble.

Serveixi com a indicador d'aquest interès social el primer reglament de La Calàndria de 1906, el primer objectiu del qual és de tipus quantitatiu –ser molts socis– i els altres tres són qualitatius i culturalment impressionants: cantar

com a via per obtenir el gaudi i millorar moralment.⁵⁰ I també l'acta del Ple de l'Ajuntament del 22 d'abril de 1922, en què s'accepta que La Calàndria torni a cantar el dissabte següent per haver fet salat la nit de caramelles.

Es pot pensar que la societat del Masnou era rica i que això permetia que es poguessin editar llibrets per cantar caramelles i pagar orquestres per fer balls. El cert és que, amb el nivell econòmic que es tingués, era la voluntat associativa el que generava festes que individualment no s'haurien pogut dur a terme.

Tanmateix, per mantenir un fet social cultural, a més d'entitats que els donessin suport i les promoguessin, calia l'esforç, la voluntat i la continuïtat de persones clau, com ara Josep Pujadas Truch, Grau Maristany, Rafael Bert...

També he observat que la majoria de músics, amb formació o sense, tenien altres oficis: electricista, xocolater, pintor de parets... No vivien de la música. Només sabem de Joan Duran Bori, que posava preu a les seves partitures i composicions (12 pessetes el 1900 per *Fi de sigle*, 10 pessetes el 1908 per *Mals pensaments*, 8 pessetes el 1910 per *Germanor*).

Cal dir també que els cors de les societats corals eren formats només per homes (que s'organitzaven a tres veus: tenors primers, tenors segons i baixos) i que això és una herència dels Cors de Clavé, que en part havien estat creats per treure de les tavernes els homes que hi anaven.

Que en els cants hi participessin homes i dones conjuntament no es produiria sinó:

- en els *Pomells de joventut*, del 1919 al 1923,
- en els orfeons forans o locals (Orfeó Català –fundat el 6 de setembre de 1891–, Orfeó Masnouenc –fundat el 1912–, Orfeó Masnoví –fundat el 1928–),
- en els grups vinculats a la parròquia després de la guerra (cor de l'Escola Parroquial de Sant Pere),
- en els grups mixtos de les diferents escoles, ja després de la mort del dictador Franco, (Escola Sagrada Família d'Urgell...).

Els cors de La Calàndria i del Casinet mantindran la formació del cant a tres veus.

50. «1º Reunir el mayor número posible de individuos de esta localidad, a fin de estrechar las relaciones y buena armonía que debe reinar entre los individuos de la misma: 2º Dedicarse al canto y por su medio procurar el perfeccionamiento moral, material y artístico de sus asociados: 3º Dar conciertos y baladas para solaz y honesto esparcimiento de los mismos y sus familias y 4º Obsequiar a entidades, corporaciones y personalidades de dentro y fuera de esta localidad.»

La recerca que he fet en aquest treball d'investigació m'ha dut a seguir dues vies: d'una banda, els textos dels poemes i folles m'han dut a buscar-ne la música, i, de l'altra, les partitures localitzades m'han portat a conèixer-ne la lletra. I ambdues arts, la poesia i la música, m'han conduït a l'època en què van ser creades, als seus autors i al seu pensament, i a la vida social del Masnou d'aleshores.

Llegint els textos, veient les diverses ortografies, també he sentit admiració per la nostra gent, per la voluntat que ha tingut de mantenir viva la seva llengua parlada i recuperar-la com a escrita, com a vehicle de comunicació i eina de manifestació en la festa. És molt interessant observar la manera personal dels poetes d'escriure el català, abans i després de la normativa de Pompeu Fabra, malgrat les dècades de dictadures, les prohibicions, la manca d'educació en la llengua pròpia, i la diglòssia consegüent.

El fet que la informació sobre el tema de les caramelles l'hagi trobada en diferents llocs, arxius, associacions i cases familiars em porta a recordar que:

Cal posar en marxa estratègies urgents des del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya per tal d'endreçar i conservar els materials d'arxiu localitzat en associacions, entitats culturals, ateneus... Una manera seria aprofitant les escoles de biblioteconomia i els seus estudiants en pràctiques mitjançant convenis oportuns.

Cal estimular des de l'Administració pública nacional, comarcal i local la recollida de fonts orals i documentals; cal enregistrar els records dels avis abans que no es morin; cal preguntar de quan són les fotografies, d'on i qui hi apareix, ja que, quan ells morin, faltarà l'informador i la foto no tindrà sentit; cal dir als seus hereus que els llibres i fotografies que hereten es poden recollir als arxius, ja que són el testimoni de la vida del poble, que, en el fons, és la que vivim i ens fa ser com som.

Cal recordar als historiadors i savis locals que cedeixin ja en vida els seus materials a l'Arxiu Municipal (que siguin previsors davant la seva pròpia mort).

Finalment, pel que fa a l'objectiu de valorar si és possible reviuir les caramelles trenta-cinc anys després d'haver-se deixat de celebrar, actualment ho veig difícil, però penso que per poder-les recuperar caldria implicar-hi les diverses corals, escoles de música, la colla de grallers i la colla bastonera del Masnou, aconseguir una voluntat política municipal i gestionar-ho mitjançant la Comissió de Festes formada per Ajuntament i associacions.

Aquesta iniciativa hauria d'anar paral·lela a una recollida de més poemes i músiques que tinguessin o recordessin els besavis, avis o pares actuals. Aquesta

activitat ja la vam idear amb l'Arxiu Municipal (es van fer tres tallers de memòria històrica sobre les caramelles al Masnou, amb molt bona participació de gent gran). Així doncs, és possible que aquest treball tingui continuïtat de recerca i incidència en la vida del Masnou.

5. Bibliografia

Caramelles

- AMADES I GELATS, Joan. *Costumari Català. El curs de l'any*. 2a edició facsímil. Barcelona: Salvat, 1982.
- AMADES I GELATS, Joan. *Folklore de Catalunya. Cançoner*. Barcelona: Selecta, 1982.
- CAPMANY, Aureli. *Costums i tradicions catalanes*. Barcelona: Laia, 1982.
- COLOMER, Jaume. *Festes populars de Catalunya*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1975.
- DALMAU I RIBALTA, Antoni. *Jocs, cançons i costums que no hem de perdre*. Barcelona: Columna, 2008.
- DALMAU I RIBALTA, Antoni. *Les tradicions que no hem de perdre*. Barcelona: Columna, 2010.
- RIQUER, Borja de. *La memòria dels catalans*. Barcelona: Grup 62, 2025.
- SOLER I AMIGÓ, Joan. *Tradicionari. Vol 4. La festa*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana SAU, 2006.
- SOLER I AMIGÓ, Joan. *Tradicionari. Vol 5. Calendari festiu*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana SAU, 2006.

Caramelles al Masnou

- FÀBREGAS I CARDONA, Francesc. *La Calàndria, 100 anys d'història al Masnou (1906-2006)*. El Masnou: Fundació La Calàndria, 2006.
- RICO, Miquel; ROIG, Marta. *L'abans. El Masnou. Recull gràfic. 1900-1975*. Barcelona: Efadós, 2013.
- TORAN BELVER, Rosa. *Història contemporània del Masnou*. El Masnou: Ajuntament del Masnou, 2017.

Publicacions periòdiques

Butlletí *Gent del Masnou*

- MURAY, Joan. «Històries de la vila. Les caramelles del mestre Bert». Butlletí *Gent del Masnou*. El Masnou, núm. 109 (1996), pàg. 15 i 16.
- MURAY, Joan. «Històries de la vila. Les caramelles... del Masnou d'abans (1)». Butlletí *Gent del Masnou*. El Masnou, núm. 252 (2008), pàg.14.
- MURAY, Joan. «Històries de la vila. Les caramelles... del Masnou d'abans (2)». Butlletí *Gent del Masnou*. El Masnou, núm. 253 (2008), pàg. 14-16.

- MURAY, Joan. «Històries de la vila. Ateneo de Masnou. 1a part. Del 1884 al 1913». Butlletí *Gent del Masnou*. El Masnou, núm. 339 (2016), pàg. 16-18.
- MURAY, Joan. «Històries de la vila. Ateneo de Masnou. 2 part. Del 1884 al 1913». Butlletí *Gent del Masnou*. El Masnou, núm. 340 (2016), pàg. 12-14.
- ORTIZ, Dídac. *Les caramelles*. Butlletí *Gent del Masnou*. El Masnou, núm. 98 (1995), pàg. 22 i 23.
- PAGÈS, Rosa (La filla d'en Ceset). «La perla de la costa». Butlletí *Gent del Masnou*. El Masnou, núm. 73 (1993), pàg. 22 i 23.

Llocs web

- Sobre Patrimoni Festiu de Catalunya. Setmana Santa i Pasqua. Caramelles.
<<https://patrimonifestiu.cultura.gencat.cat/content/search?SearchText=Caramelles&SearchButton.x=8&SearchButton.y=11>>
- Corrandes de Caramelles (de Sant Bartomeu del Grau).
Fonograma del disc *Cançons i tonades tradicionals de la comarca d'Osona*.
<<http://calaix.gencat.cat/handle/10687/53161>>
- Corrandes de Caramelles (de Folgueroles).
Fonograma del disc *Cançons i tonades tradicionals de la comarca d'Osona*.
<<http://calaix.gencat.cat/handle/10687/53160>>
- Cants de caramelles (el Bages).
La Quaresma és acabada, Aire minyons, Units i a baix nostra ensenya, Vinguin fadrines gemoses. Fonograma del disc *El Bages. Cançons, tonades i balls populars*.
<<http://calaix.gencat.cat/handle/10687/53203>>
- Cants de caramelles (el Bages).
Set setmanes de Quaresma, Mala casa, En aquesta santa casa, Adéu siau noies maques, Camilleres llamineres. Fonograma del disc *El Bages. Cançons, tonades i balls populars*.
<<http://calaix.gencat.cat/handle/10687/53204>>

Disc compacte

Cors catalans. Volum 3. Les parles de ponent a llevant, de mestral a migjorn. Moviment Coral Català. Barcelona, 2010 (pistes 16 *La rondalla de les ones*, 17 *El cantaire del Masnou* i 18 *Les cabòries d'en Peret*. Coral Xabec).

6. Annexos

Cor infantil de la Catequística cantant caramelles. Anys seixanta. CEDENT: MAGDA RUBIO I BERT

ANNEX 1. RECULL DE RECORDS SOBRE LES CAMELLES AL MASNOU TRAMESOS PER PERSONES INFORMANTS

Ramon Grau Quintana

Dates: 26-04-2016 / 20-06-2016 / 13-05-2025

Nascut el 1942 a Sant Antoni de Vilamajor, va arribar al Masnou el 1966. Cantava caramelles amb la coral del Casinet (SOCNUM) el 1980. Explica que hi havia dos cors: el de grans, dirigit per Rafael Bert, i el dels petits, dirigit per Joan Joseph Parramon. Havien de ser membres del Casinet per participar-hi. El cor dels grans era només masculí; unes vint-i-cinc persones. S'organitzaven en tenors 1, tenors 2 i baixos. Cantaven caramelles, valsos i havaneres.

Recorda noms de cantaires, com ara Joan Camps, Martí (*de l'aigua*), Paus (fill de la perruquera de la carretera d'Alella), Orriols (baix), Antoni Ballbé Anglès, Jordi, Esteve Puigdemont (mecànic), Dídac Ortiz (barber), Jaume Salvador, el germà del mestre Bert i l'Arturo, el més jove.

Ramon Grau i la seva esposa, Maria dels Àngels Llovera, recorden la lletra amb què s'acomiadaven de cada lloc on cantaven:

*Ja hem complert la nostra tasca
tan bé com hem sapigut.
Que un altre any puguem tornar-hi
si tenim vida i salut.*

(Amb la melodia de l'obertura de *Cançó d'amor i de guerra*.)

Recorden qui eren els creadors principals de lletres per cantar: Dídac Ortiz, Puigdemont i Rafael Bert. Expliquen que quan Rafael Bert ja era molt gran, de més de vuitanta anys, un dia en què cantaven al teatre del Casino, al final, entre la gent, va anar a saludar-lo el president Pujol i ell, que ja no hi veia gaire, li va preguntar: «Perdoni, i vostè qui és?»

Magda Rubio Bert

Data: 15-04-2016

Va néixer al Masnou el 1953. És neta de Rafael Bert i Fàbregas. Acompanyava l'avi a les caramelles, però ella no en cantava. A part de dirigir el cor del Casinet, el seu avi havia format part del grup Els Gafarrons, humorístic i satíric, que volia aportar un punt simpàtic i crític a les caramelles.

Joan Maresma Pujadas

Data: 09-06-2016

Va néixer el 1924. Era net del poeta Josep Pujadas Truch. Quan era nen, va cantar caramelles a la parròquia amb mossèn Josep Arenes. Això va ser entre el 1930 i el 1936. Explica que amb els diners que guanyaven feien sortides. La primera la van fer al santuari de Queralt (i el seu pare no l'hi volia deixar anar); una altra va ser a Girona, entre d'altres llocs.

Va cantar després de la Guerra Civil i el servei militar a Àfrica i va formar part del cor del Casinet, el director del qual era Jaume Sampera Pagès.

Explica que el mestre Rafael Bert tocava el piano d'òïda i que era de tarannà humil i discret. També afirma que la Catequística va ser molt important en la vida del poble. El seu pare, Joan Maresma Bosch, en va ser director. A la Catequística, s'hi va fer molt de teatre i, més tard, cinema (a les noies que anaven a doctrina els donaven un passi per anar al cinema gratuïtament). La seva germana Rosa va ser la primera dona que participà a *Els pastorets*, fent de Mare de Déu (abans aquest paper també el feia un home). Diu que la Catequística va sortir molt a cantar caramelles; el cor el dirigia Joan Rossell i Maristany, anomenat *l'avi Juanito*, que era casat amb Maria Pujadas Truch, germana del poeta.

Al Masnou, segons Maresma, les caramelles de la parròquia dels anys cinquanta i seixanta es van anar fent segons volia o no el vicari que hi havia en aquell moment.

A casa seva eren del Casinet. Explica que tradicionalment hi havia rivalitat entre la gent del Casinet i la gent de La Calàndria; fins i tot parelles mixtes acabaren renyint. Sobre el perfil social o polític, explica que potser el Casinet era més de dretes i La Calàndria, no tant. El que sí que no ha canviat, segons ell, és que el Casino és el club dels rics.

Entre el 1995 i el 2005 va cantar a la Coral Xabec de l'associació Gent del Masnou.

També fa esment a la manera de parlar pròpia del Masnou: dir *nauranta* en lloc de *noranta*, *fer un gaití* per *fer la migdiada* o *una becaïna*, o dir *ple* davant de gairebé tot (*ple de gent*) fins a arribar a l'extrem de *ple de buit* o *ple de poca gent*.

Anna Maria Mora Porta

Data: 29-06-2016

Nascuda el 1941. Filla de Josep Mora i Salvat, que va ser director del cor de La Calàndria (un o dos anys, entre el 1948 i el 1953). Explica que sortien a cantar caramelles a les dotze de la nit del dissabte, després del toc de campanes. Sortien tres cors: La Calàndria, el Casino i el Casinet. I hi havia competència entre ells. Visitaven l'Ajuntament i unes dues o tres cases, perquè ja era molt tard de matinada. Mora recorda les visites a Can Biló Pla (la torre Xina) i que passaven a una sala amb vidrieres i els donaven galetes i vi. A l'església i la rectoria hi anaven diumenge al matí alguns anys. I, a la tarda, a La Calàndria feien el concert de la coral.

El seu pare era pintor decorador a l'empresa de vidre Dachs (al carrer de Joan Llampallas, on ara hi ha l'escola Francesc Ferrer i Guàrdia). Després va ser pintor de parets. Grau Maristany va ser mestre del seu pare, fins que li va dir que ja no li podia ensenyar res més i que havia d'anar al Conservatori a Barcelona. El seu pare tocava el saxofon, l'acordió, el banjo i el piano, i feia de professor de classes de piano i arranjaments per a la seva orquestra de cançons de l'època (com ara *Rascayú* o *Mi casita de papel*). L'orquestra va tenir diversos noms, com ara Artistic Band, però el que recorda més és el d'Orquesta Trebol Club. El local d'assaig era el menjador de casa.

Sobre la darrera vegada que la coral de La Calàndria va fer caramelles al Masnou, li sembla que va ser cap al 1953, quan ella tenia 12 anys.

Joan Casals Agustí

Data: 30-06-2016

Nascut al Masnou el 1941. Fundador i president de Gent del Masnou. Net de Joan Casals i Costa (el Masnou 28/03/1876-1/04/1958). El seu avi treballava d'encarregat a la fàbrica Matalí, de gèneres de punt, al carrer d'Adra del Masnou. Tocava el violí, tenia orquestra pròpia, que tocava en balls d'envelat i altres festes. Acompanyava els cors de La Calàndria i del Casinet. Acompanyava *Els Pastorets* a la Catequística. Tocava a les misses a la parròquia de Sant Pere i a la capella del Col·legi Sagrada Família del Masnou. Va tenir dos fills, que també eren músics: Miquel Casals i Colomer (violoncel) i Joan Casals i Colomer (viola i saxo). Va ser amic i company d'orquestra amb Grau Til·là (Grau Maristany), cèlebre compositor i músic masnoví.

Mercè Orriols Mateu

Data: 30-06-2016

Va néixer a Teià l'any 1946. El seu pare, Josep Orriols Orriols, havia nascut a Castellar de n'Hug el 1917 i havia estudiat uns tres anys intern com a fill de vídua a Sant Julià de Vilatorrada (on va conèixer les seves històriques caramelles). Josep Orriols va arribar a Teià cap als anys trenta i vingué a viure al Masnou el 1946. Segons Mercè Orriols, tota la família del pare (a Teià) van ser bons cantaires i Josep Orriols era un baix de molt bona veu. Abans de la Guerra Civil havia estat forner i pastisser. Després treballà en una fàbrica de productes químics.

Els anys cinquanta i seixanta cantava caramelles amb els Amics del Carrer Pere Grau, que eren amics (amb associació o sense) de cap a la part d'Ocata. Entre ells també hi havia Obiol, pintor de parets.

Recorda la cançó de salutació de caramelles que cantaven els Amics del Carrer Pere Grau:

*Els amics del Carrer Pere Grau bones festes us donem.
La Pasqua n'és arribada i amarada, i amarada de claror,
tota plena de violetes, tota plena, tota plena de color.*

Quan tenia uns set o vuit anys, Mercè Orriols acompanyava el seu pare en els cants de caramelles. També recorda que quan es va conèixer que el decret del papa Pius XII modificava a la pràctica el calendari del cant de caramelles, el seu pare va dir: «Renoï, quins canvis; si sempre hem sortit a cantar aquest dia!» Cap al 1968-1970, el seu pare ja va anar a cantar a la coral del Casinet, dirigida pel mestre Rafael Bert.

Pel que fa a l'extracció social de les diferents entitats del Masnou, Orriols explica que els de La Calàndria eren més de classe obrera i els del Casinet, més de classe burgesa, i sempre hi havia rivalitat entre els seus membres. Els del Casino, segons Orriols, sempre estaven per damunt de tot, eren els rics, gent d'elit. Els temps han anat canviant les coses i diu que molta gent *normal* del poble en són socis. Mercè Orriols i el seu marit sempre han anat a les activitats tant del Casinet com de La Calàndria. Explica que eren entitats molt potents socialment, i que, per exemple, a mitjans dels seixanta i als setanta, els Sirex i els Mustang cada any actuaven al Masnou.

Els seus fills, Gemma i Xavier, cantaven amb la coral dels petits del Casinet, de nens i nenes, dirigida pel mestre Joan Joseph Parramon. La coral dels grans, dirigida pel mestre Rafael Bert, estava formada només per homes: tenors 1rs, tenors 2ns i baixos. Tant la coral dels grans com la dels petits sortien a cantar caramelles per tot arreu. Els seus fills hi cantaren cap als anys vuitanta.

Explica també que el cor dels grans cantava la Passió Divendres Sant. Anaven a diferents cases, com ara Can Duran, de la zona de Vila Jardí, i acabaven a la casa de Josep Orriols –que aleshores vivia a la zona de Santa Madrona–, on se'ls obsequiava amb xampany i bunyols d'en Francesc de Ca n'Orriols.

Comenta que Parramon també havia format part de la Coral del Casal d'Avis de Can Malet, i que les dones havien fet una bandera per a la coral. Una gran part dels brodats els havia fet la mare de la informant, Joana Mateu Vidal.

Joan Garangou González

Data: 06-12-2018

Va néixer al Masnou l'any 1939. Va cantar caramelles quan anava a doctrina amb mossèn Anton. Cap als anys cinquanta va fer teatre i *Els pastorets* a la Catequística.

Recorda una caramella de creació popular, que situa a la dècada dels quaranta:

*L'Angelina té una bici
i es passeja pel Masnou
i ha de passar per l'acera
perquè la vegi tothom.
«Nyic, nyic, nyic» -fa la botzina-
i tothom surt esverat
perquè passa l'Angelina
a tota velocitat!*

Montserrat Prats i Camps

Data: 16-06-2022

Va néixer a la vila de Gràcia (de Barcelona) l'any 1948. Va venir a viure al Masnou l'any 1975. Ella no cantava, però sí els seus tres fills; els ensenyaven Parramon i el mestre Bert al piano. Assajaven al local del Casinet, on ara hi ha l'Espai Casinet, tal com era abans de la reforma. Anaven a cantar dos cops l'any a la Casa Benèfica; per les caramelles acompanyava els fills amb un cistellet pels carrers del poble mentre cantaven a les cases que els havien contactat prèviament. Recorda que també cantaven cançons davant l'Ajuntament.

Miquel Garolera i Rius

Data: 24-10-2024

Va néixer a Torelló l'any 1949 i va venir a treballar i a viure al Masnou l'any 1966. Recorda que els anys vuitanta, uns set o vuit anys ben bé, el dia abans de Pasqua li anaven a cantar caramelles davant de la pastisseria i era tota una

atracció i venia tota la gent del carrer; ell, sempre enfeinat, ja els esperava i, després de cantar, els treia coca i vi dolç, i era una festa.

Recorda que hi anaven en Grau Til·là i Rafael Bert, que tocava l'acordió, i el qui portava la veu cantant i feia les lletres era Josep Maria Muntaner i també hi havia Josep Orriols, que tenia una veu de baix molt maca. Eren uns quinze o vint, i amb la coca i el vi feien una bona xerinola.

No recorda que cantessin nens. El cor que venia era de grans, però podria ser que els acompanyessin els fills d'alguns cantaires. Feien tres o quatre parades, venien de l'església i aquí era on feien l'última parada, ja que hi havia teca. Era molt divertit, però després va arribar un any en què ja no van tornar a fer caramelles.

Josep Maria Cid i Codina, *Situ*

Data: 14-11-2024

Va néixer al Masnou l'any 1941. Recorda que entre setmana assajaven a casa de Grau Til·là. Explica que el seu piano tenia un costat cremat per les burilles de tabac que hi deixava el mestre.

Comenta que l'any 1958 van fer una orquestra que tenia per nom Los Fantasma Reunidos i que tots els instruments que tocaven els havien construït amb carbas-ses. També explica que cantaven la cançó *Anem a Montserrat, muntanya santa!*

Sortien a cantar caramelles Dissabte Sant al matí. Cantaven per tot Ocata i acabaven a la plaça de vendre (el Mercat Vell). Dissabte Sant a la tarda començaven a l'estanc, al costat de la plaça de vendre, el qual regentava la tieta de Jaume Grané, Teresa Torres (fotògrafa) i la Ramona. Des d'allà anaven cap a la carretera d'Alella, la zona de Montseny. I diumenge al matí anaven a cantar a les torretes del barri de Califòrnia.

Conserva les partitures per a piano de Grau Til·là: *Novellada, sardana muy fácil para piano* i *Niñez, pequeño vals para piano* de l'any 1943.

Xose Fàbregas Sagué

Data: 14-11-2024

Va néixer al Masnou l'any 1966. Cantava amb l'Agrupació Juvenil del Cor del Casinet, més o menys entre els 9 i 14 anys de 1974 a 1979. El cor el dirigia Parra-mon. Assajaven en un local del Casinet, on ara hi ha l'actual sala d'exposicions

municipal. El cor era mixt, format per nens i nenes; cantaven tots a l'uníson, no feien diverses veus.

Sortien a cantar les caramelles al carrer, els dies festius de Setmana Santa, pel centre i la part antiga del Masnou. A canvi de les cançons, les botigues o particulars els donaven alguna llaaminadura o menja dolça.

Recorda la salutació que feien quan per caramelles arribaven als diferents llocs on esperaven els seus cants. A l'Arxiu Municipal hi ha la partitura d'aquesta cançó. La lletra és:

*Avui, diada de Pasqua.
dia esperat amb deler
amb gran joia i alegria
ens hem llançat al carrer
i amb senzilles caramelles
seguint bella tradició
celebrem la gentil festa
Pasqua de Resurrecció.
Nostres cants alegres
arreu escampem,
i aixís nostra vila
de goig omplirem.
Que la primavera
ens alegra el cor,
ens omple de ditxa,
de fe, pau i amor.
Rebin nostres cançonetes.
cantades alegrement,
com a prova de respecte
i cordial agraïment.
També com a testimoni
a sa acollida gentil
un salut coral els dona
L'AGRUPACIÓ JOVENIL.
Que aquestes festes de Pasqua
les passin molt feliçment
i que Déu ens concedeixi
poder tornar l'any vinent.*

Rosa Maria Valls Magrans i Eulàlia Pujol Valls

Data: 22-02-2025

Rosa Maria Valls nasqué a Barcelona; amb el seu marit, Esteve Pujol i Pons, van venir a viure al Masnou l'any 1975. Eulàlia Pujol va néixer a final del mateix any 1975.

L'Eulàlia i la seva germana gran, l'Anna, formaven part de l'agrupació juvenil del cor del Casinet. Assajaven al Casinet una tarda entre setmana cap al vespre, en un escenari que hi havia al fons. Recorda que sortien a cantar caramelles al carrer, però no recorda on, potser davant de l'Ajuntament i de l'església. També recorda haver cantat en alguna missa.

La seva mare, Rosa Maria Valls, recorda que les seves filles també anaven a cantar a la Casa Benèfica.

Lluís Valls Marí

Data: 25-04-2025

Va néixer al Masnou l'any 1954. Ell no va cantar caramelles, però recorda que, de petit, quan tenia entre 8 i 10 anys, a les primeries dels anys seixanta, alguns companys d'escola li comentaven que havien sortit a cantar caramelles.

De jove, va estar treballant molts anys amb el seu pare, Lluís Valls García, que era pintor i que mentre pintava cantava força caramelles; en recorda la lletra d'una que era molt divertida, però no en recorda la tonada:

*I el senyor d'aquesta casa,
esposa i fills estimats,
que passin aquestes festes
a la presó tots plegats!*

Fermí Subiranas i Mas

Data: 22-05-2025

Va néixer al Masnou l'any 1965. Cantava amb l'agrupació juvenil del cor del Casinet. El director era Parramon. Assajaven en un local del Casinet. Per Pasqua sortien a cantar caramelles pels carrers del centre del Masnou; recorda haver

cantat a la zona de la Poca Farina (carrer de Sant Rafael). Li sembla recordar que sortien dissabte i diumenge. Amb els diners que els donaven per anar a cantar, quan s'acabava l'època de les caramelles anaven a fer un dinar a Can Farigola, que és a Valldoriolf (a la Roca del Vallès).

ANNEX 2. EXEMPLE DE RECORREGUT AMB POEMES DE DIFERENTS COLLES I ANYS

Introducció a cada visita

*La nit de Pasqua Florida
és la més hermosa nit
i per això l'esperàvem
amb tant d'afany i delit.*

*Aixís, doncs, venim gojosos,
plens d'amor i d'il·lusions,
a obsequiar a tot lo poble
amb nostres jolius cançons.*

(Extret del llibret de la Societat Coral La Paz
1902. Lletra de Josep Pujadas Truch.)

Visita a l'Ajuntament

*Conceptuem que és cosa noble
acudir aquí a cantar
davant la Casa del Poble
i al Cabildo saludar.
Pel Masnou sentim afecte
i és just que el manifestem
i mereix cabal respecte
nostre digne Ajuntament.*

*Nostre poble va elegir-lo
i noblement ha respost
i en bé del poble en servir-lo
en tot temps ha correspost.
Per'xò nosaltres gustosos
com a bons fills de Masnou
manifestem pressurosos
l'intent que ens guia i ens mou.*

*Tenim vera complacència
sabent que l'Ajuntament
cuida la beneficència
de manera preferent.
Fent amb l'asilo bons pactes
en bé del necessitat
a qui sols precisen actes
de consol i caritat.*

*I en l'assumpte la capella
que el cementiri ja té,
si bé que l'ha pagada ella
un patrici home de bé.
L'impuls donat a tothora
per l'alcalde i pels demés
ha fet que la tal millora
que gran falta feia és fes.*

*Per'xò avui alguna ratlla
dediquem amb interès
al senyor Fàbregas, batlle,
i als companys seus, además.
Com també hi ha que ajuntar-hi
a l'honrat senyor Carbó,
expert mestre secretari
motor en tota qüestió.*

(Extret del llibret del Casino de l'any 1909.
Lletra de Josep Meca.)

Visita a la rectoria

*Homenatge ve a rendir-li
a vostè senyor rector,
el coro de la «Textil»
com a prova d'atenció.
Doncs salutar en tal dia
totes les autoritats
com vostè, mossèn Francisco,
ens és honor dels més grats.*

*Vostè fou molt bon pastor
de Gelida lo «bell-mas»
però Déu un de més nou
li donà al veure'l capaç.
I predicant la fe santa
amb virtuts i mèrits prou,
mossèn Francesc Raventós
governa avui un Mas-nou.*

*Junt amb los senyors vicaris
que també molt apreciem
de Resurrecció la Pasqua
passin bé com desitgem.
I preguem a sants i santes*

*ne facin que tots vostès
puguin arribar a bisbes,
o cardenals o molt més.*

(Extret del llibret de la Cooperativa Tèxtil
del Masnou de 1917. Lletra de Josep Ventura
Estapé.)

Visita a una casa particular o persona important per al col·lectiu que cantava

JOSEP RIERA

*Ara i sempre la Calàndria
ha complert ben diligent
i avui faria el contrari
si oblidés son president.
Per l'agraïment mostrar-li
i amb la més pura afecció
ve gojosa a tributar-li
una humil salutació.*

*Pepet, tu sempre per ella has
estat un bon soldat
i sempre per defensar-la
amb gran fermesa has lluitat.
Per'xò amb tu enamorada
del teu honrós portament
va escollir-te d'entre els socis
per nombrar-te president.*

*A ta muller i a ta mare
carinyosos saludem
i a tots junts en eixa festa
bonics cants vos dediquem.
I que rublerts d'alegria
i amb felicitat ben gran*

*pugau pujar ben ditxosos
lo fill que esteu esperant.*

*Rebeu tots la despedida
que alegres vos endrecem
i que felices les festes
les passeu com desitgem.
Que un altre jorn la Calàndria
com ha fet en el present
grat tribut pugua rendir-ne
a son volgut president.*

(Extret del llibret de la Societat Coral La Calàndria de 1911. Llettra de Jaume Fuentes.)

A les noies que vivien en una casa visitada o participaven en la mateixa societat coral

TERESA MILLET
*Justa obligació ens imposa
en un dia com aquest
obsequiar a qui nostres festes
ens honra, com la Millet.
Rep amb gust, bella Treseta,
nostre saludo formal
com a premi, i pel que feres
los dies de Carnaval.*

*De «República» vestida
moltíssim vas agradar;
tant, que dintre la Calàndria
ja era tot republicà.
Fins algun que no combrega
ab l'ideal d'aquest partit
volgué solidaritzar-se
per ballar ab tu aquella nit.*

(Extret del llibret de La Calàndria 1910
dins l'apartat «A las nenes que varen
disfressar-se». Llettra de Jaume Fuentes.)

Responements diversos que el cor cantava després de cada fol·lia a cada casa visitada

Responement a la casa de la vila, a la
rectoria i a Pere Sust (senyor batlle):

*Felicitem amb alegria
ja que és el gran dia arribat
amb admiració i respecte,
nostra digna autoritat.*

Responement a Joan Puig (gerent de
La Lonera Textil):

*És la Textil Cooperativa
que en prova d'agraïment
saluda joiós amb el coro
a son benvolgut gerent.*

Responement per a la resta de cobles
a les altres persones:

*Per les cobles, que no se'n senyali d'altre:
bons pursos, ous, galls i pessetes
necessitem avui a mils;
pel tec que tenim en projecte,
lo coro de Los Textils.*

(Extrets del llibret de la Cooperativa
Tèxtil del Masnou de 1917. Llettra
de Josep Ventura Estapé.)

Follies que es cantaven en arribar al local social de l'entitat coral en la festa pròpia final

COBLES

per ser cantades, la tarda de Pasqua, al saló de ball.

*Que faltem –ens pensariem–
a un dever primordial
si de saludar deixàvem
a nostre Centre Coral.
I avui, que el dia s'hi presta,
nostre coro satisfet
rendeix humil homenatge
a nostre aïmat Casinet.
En ell hi trobem esbarjo
a tot hora i a tot temps
i també nostres famílies,
agradables passatemps.*

*Per'xò hi tenim entusiasme,
Per'xò l'aimem de tot cor
i per son avenç i glòria
treballem tots amb amor.
També hi trobem unes nenes
d'uns rostres bells i bufons
que calmen les nostres penes
i ens emplen d'il·lusions.
Si algú que exagerem pensa,
que miri a cada costat
i dirà que això és la glòria
dintre d'una societat.
En diades com aquesta
que amb goig venen a ballar
quan un jove entra a la sala
no sap pas a on tirar.
Doncs, veient totes plegades*

*ses gràcies i distincions
sembla que hagi perdut l'esma
o com si veiés visions.
Per més que en sèrio i en broma
diem que no ens podem casar,
contemplant aquestes noies
vés qui és que se n'està!
A tots plegats tarda massa
el moment bell i suau
que un capellà nos llegeixi
l'epístola de sant Pau.
I un cop casats, igual que ara,
vindrem sempre al Casinet
i hi acompanyarem alegres
també a n'els nostres fillets.
I al ser vells tan sols voldríem
poguer al balcó prendre el sol
doncs el Casinet seria
nostra alegria i consol.*

(Extret del llibret del Centre Coral
Unió Masnouenca de 1911. Lletre
de Josep Pujadas Truch.)

Caramelles de comiat

*Amb greu pesar i recança
nos tenim de retirar
perquè l'hora s'aproxima
i tenim d'anar a ballar.
Donem, doncs, a tots les gràcies
per son noble acolliment
mentres esperem tornar-hi
per Pasqua de l'any vinent.*

(Extret del llibret de la Societat Coral La Paz
1902. Lletre de Josep Pujadas Truch.)

ANNEX 3. TEXT *FI DE SIGLE* –*CORO SATÍRIC*–, DE JOAN DURAN BORI

*Som ja a l'últim any del segle:
acabar-lo ens costa prou.
Tindrà molt bruta la història
lo ditxós segle dinou.*

*Espanya tan poderosa
per nostres avantpassats,
si la vegen nostres avis
quedarien esglaiats.*

*Perquè avui, quan se contemplen
tants trampes i bunyols,
la cara ens cau de vergonya,
reneguem de ser espanyols.*

*Mentres tots, creuats de braços,
estem tan efeminats,
que Espanya cau feta a trossos
per les rates i escarbats.*

*Si el poble reclama
que no pot pagar,
li treuen lo fetge
per fer-lo callar.*

*Si fa resistència
a dintre la llei,
agafant morosos
s'aplica el remei.*

*I a l'últim, com sempre passa,
per curar tals disbarats:
los que suen i treballen
pagaran los plats trencats.*

*I els que tenen més o menys
pagaran tant si com no
carregant tots a l'esquena
del pobret treballador.*

*D'aquest fi de segle,
voleu res més trist?
Que això passaria
ja estava previst.*

*Tot surt de la indústria,
tot surt del treball
i hem de fer la feina
penjats cap per'vall.*

*Mes quan tambaleja
l'Estat, se'ns fa amic
permetent martiris
com a Montjuïc.*

*Se'ns fa anar a la guerra
perquè som pobres
i els rics se n'escapen
amb tres-cents durets.*

*Si ferits o tòxics
se'ns deixa tornar,
ni ens paguen ni volen
que anem a captar.*

*Alegreu-vos donzelletes
puix, sangrant-nos amb salut,
no guardem ja més memòria
d'aquest segle corrupt.*

*A nou segle, nova vida,
i sigui que a poc a poc
no tenint isles ni barcos
no figurarem enlloc.
Aixís, doncs, los fills del poble
amb gust us venen a dir
que aquest any de fi de segle
serà l'últim de patir.*

ANNEX 4. ALGUNES CANÇONS HUMORÍSTIQUES D'ELS GAFARRONS

A la lluna!

Música d'Els tres tambors
(Llibret de 1922)

*Són aquí Els Gafarrons,
que escampen alegria,
alguns no han covat mai
i n'hi ha que ja han fet cria.
Ram, ram, rataplam.
i n'hi ha que ja han fet cria.*

*Amics d'excursions lluny
i de córrer la tuna,
aquest any hem d'anar
a visitar la lluna.*

*En aeroplà hi anirem,
vestits amb matalassos
perquè aixís si algú cau
no es pugui trencar els nassos.*

*Al arribar allí dalt
la gent, de costums fines,
ens traurà tot seguit
la pols i les teranyines.*

*Farem un tec que hi haurà
dos plats de milionari:
menuts de llagostí
i cervells de canari.*

*També hem de prendre banys
i amb lluna clara i plena,
vindran nenes gentils
a eixugar-nos l'esquena.*

*En llits tous dormirem
i si, errats no anem d'osques,
esclaves del rei Sol
ens ventaran les mosques.*

*Ja us direm al retorn
si hem vist la lluna nova,
i quant ne fan pagar
per veure-la en un cove.*

No es pot continuar

Cobles
(Llibret de 1923)

*L'Enric, per les dones,
diu que es perd de vista:
en té conquistades
tres-centes en llista,
amb frases meloses
que sap combinar
al cine les porta:
ja sap lo que fa.
Quan n'hi té a dins una
i es queda a les fosques
per assegurar-se
que no hi va errat d'osques,
pel cos, apretant-la
li passa la mà,
i amb els dits de l'altra...*

TORNADA:

*-Pst! Pst! Pst!
No es pot continuar!
No es pot continuar!
Val més certes coses
deixar-les estar!*

II

*Quan la calor apreta,
formoses xicotes
se'n van a la platja
i allà es banyen totes;
les formes exposen
però el seu punt està
qui amb més poca roba
ses carns pot tapar.
Hi ha qui ensenya cama;
qui, un pam de pitrera;
qui, un bon pet de cuixes
i el sec del darrera.
Les més atrevides
amb trajo més clar,
s'ajupen i ensenyen...*

(TORNADA)

III

*A fer unes botes
va anar una senyora,
en una botiga
que hi viu a la vora
i el pegot, al veure
son peu, va quedar
que ni menys sabia
per on començar.
Les vull altes, altes,
-ella repetia-
si vol que, contenta,
torni un altre dia.
I ell, per satisfer-la,
tan alt va amidar
que fins va arribar-li...*

(TORNADA)

IV

*La Pepa i la Munda
són dugues veïnes
que sempre es barallen
i es donen tonyines.
Com que són geloses,
no poden tragar
que el seu home en miri
una altra al passar.
Un jorn que la Pepa
mirà al de la Munda
va agafar-la aquesta
dant-li una gran tunda,
però tant del darrera
la roba li alçà
que al ple tothom creia...*

(TORNADA)

V

*Casat, en Corneli,
frisava de pena
perquè mai li enviava
Déu cap nen ni nena.
Don Cosme va dir-li:
“a Núria has d'anar
i allà si a Déu preguntes
potser et servirà”.
Un any va estar-s'hi
pregant per ser colla,
i fins s'assegura
que el cap posà a l'olla,
i, en premi, al ser a casa,
un àngel trobà
però es diu que el tal Àngel...*

(TORNADA)

VI

*La Margarideta
tota s'aprimava.
Sa mare li deia:
«creu, no siguis fava,
l'amor et corseca
i has de procurar
de buscar-te un nòvio,
que això et refarà».
La noia, creienta,
com curar volia
es buscà set nòvios,
un per cada dia,
i en lloc d'aprimar-se
tant es va engreixar,
que dels set no saben...*

(TORNADA)

VII

*Quan relacions tenen
les xicotes d'ara,
per tot, amb el nòvio,
van sense la mare;
i a escampar la boira
és costum d'anar,
en els llocs que ells creuen
no els poden clissar.
En els estratègics
hi ha cada parella,
que fingint parlar-se
molt a cau d'orella
tan estrets s'abracen,
que no sé què ho fa,
que sembla que estiguin...*

(TORNADA)

VIII

*Una gran xicota
al mes de casar-se
per dissort o pega
vídua va quedar-se;
el seu desespero
feia horroritzar
perquè tan de pressa
ell la va deixar.
«Ai!» –deia nerviosa–
«morir també em temo,
tinc la sang ardent
i del cor fins cremo,
per assossegar-me
i consol trobar
necessitaria...»*

(TORNADA)

Passades

*Música d'Els tres tambors
(Llibret de 1922)*

*Cantem cançons d'humor,
cuplets, goigs... les quaranta,
fins missa, tot perquè
qui canta els mals espanta.*

*Mentres plorava un rei
perquè el vàrem fer riure
diu que ens vol dar un palau
i un tant per poguer viure.*

*Per bec portem cada ú
estisores molt bones,
però encara tallen més
les llengües de les dones.*

*Masnou de dia és bell;
però de nit, quan fa fosca,
si aneu sense fanal
us trencareu la closca.*

*Bons catalans tots som
i si un jorn per la guerra
perdéssim el braç dret...
ens quedarà l'esquerre.*

*Reunits uns quants tenders
sortí de la conversa
que en lloc d'un quilo dar,
de tot, sols mitja terça.*

*N'eren els Gafarrons
que de tant fer cantades
els hi varen quedar
les barres assentades.*

ANNEX 5. POEMES DEDICATS ALS LLIBRETS I FULLS

LA CALÀNDRIA

1905

Casa de la vila, Rectoria, Pere Grau Maristany, Bonaventura Ferrer, Pere Puntí, Pere Pagès, Francisco Ferrer, Magdalena i Maria Lluch, Bruno Domingo.

1906

Casa de la vila, Casa rectoral, Eusebi Fortuny, Mercè i Maria Brugué, Maria Lluch, Mariano Castellà, Teresa Llobet, Pepita Salom i Per la nit de Pasqua.

1907

Casa de la vila, casa rectoral, Eusebi Fortuny, Salvador Vidal, Antoni Sunyol, Àngela Alanyà vídua de Crusellas, Teresa i Maria Bàrbera, Isabel i Eulària Coll, Maria Sagredo, Pepita i Elvira Salom, Teresa Millet, Pepita Roig, Dolors Cirera, Jaume Feu i Bonaventura Fontanills.

1908

Casa rectoral, Eusebi Fortuny, Bonaventura Fontanills, Miquel Ramentol, Pepita Roig, Maria Sagredo, Grau Poch, Grau Maristany, Mercè Costa, Joan Maluquer i Alfons Medir.

1909

Ajuntament, Rectoria, Eusebi Fortuny, Bonaventura Fontanills, Família Sagredo, Miquel Ramèntol, Carles Pons i A les noies.

1910

Casa de la vila, Rectoria, Eusebi Fortuny, Carles Maristany Montferrer, Miquel Ramentol, Gumersind Roca, Rosa Barba, Teresa Millet, Llorença Estanyol, Teresa Estanyol, Rosa Botey, Pepina Rosés, Rosa Matas, Antònia Grané, Rosita Guardia, Laieta Coll, Assumpció Barona, Glòria Barona, Anita Feu, Francesca Bernet, Mercè Catarineu, Rosa Catarineu, Laura Saurí, Antònia Matas, Milagro Belda, Josepa Belda, Carme Belda, Antònia Llobet, Quimeta Turró, Rosa Duran, Margarida Marí, Laieta Marí, Joana i Maria Molins, Cinteta Domènech, Antònia Llobet, Carme Llobet, Providència Domènech, Laura Vidal, Semproniana i Antònia Puigvert, Maria Rectoret, Maria Masvidal, Salvador Vidal, Paquita Querol, Teresa Tresol, Dolors Musset, Antònia Oliveras i Vicenta Vila.

1911

Casa de la vila, Rectoria, Josep Riera, Albert Monteis, Miquel Ramentol, Serafi Espinosa, Cinto Rosés, Salvador Catarineu, Gumersind Roca, Germans López, Rosita Barba, Teresa Millet, Isabel Coll, Laieta Coll, Maria Masvidal, Antònia Llobet, Dolors Tuyà, Milagro Belda, Carme Belda, Margarida Marí, Laieta Marí, Antònia Grané, Maria Molins, Antònia Puigvert, Vicenta Vila, Carme Llobet, Josepa Pons, Marina Casalins, Mercè Balada, Francesca Bernet, Carme Flo, Maria Romeu, Filomena Flores, Trinitat Callada, Treseta Martínez, Marcelina Sales, Rosa Salomó i Cinteta Domènech.

1922

Ajuntament, Rectoria, President (Gerard Poch Maristany), Josep Rosés Truch, La Calàndria, Francesc Ramèntol, Rosendo Ramèntol, Jaume Ixart, Senyor Molins, Senyor González, Agapito Tabaras, Pepet Auladell, Joan Andechaga, Pere Pagès Maristany, J. Pagès Pla, Sadurní Jordana, Senyor Matalí, Eduard Domènech, Salvador Orta, Senyor Badia, Pere Colomer, Manel Colomer, Jaume Espinasa, Lluís Pardo, Emili Boadella i A totes les nostres noies.

1924 (mecanoscrit)

Ajuntament, Rectoria, Senyor president, Senyor Molins, Francesc Ramèntol, Rossend Ramèntol, senyor González, Genís Padrós, Salvador Orta, Senyor Jaume Espinassa, Emili Boadella i humorístiques.

1926 (manuscrit)

Ajuntament, Rectoria, Josep Arisa, La nostra Calàndria, Jaume Itxart, Joan González, Francesc Maristany Millet, Frederic Gibernau, Senyor Piera (Cisa), Josep

Gibernau, Mister Béndix, Senyor Gaspar, Senyor Estaper Garriga, Lluís Pardo, Casimir Llop, Francesc i Rossend Ramèntol, Ramon Montellà, Marcel·lí Farrés i Marià Pagès.

1946 (mecanoscrit)

Antoni Bofarull, Andreu Blanquet, Senyor Calvet, Conserge, Francesc Dachs, Ernest Colom, Miquel Gómez, Miquel Horta, Senyor Julià, Senyor Loritz, Francisco Leonarte, Rosa (vídua de Llinàs), Senyor Miquel, Senyor Mariné, Antoni Pujol, Josep Pedret, Joan Perelló, Faustino Rodríguez, Senyor Rodríguez, Senyor Reig, Rectoria i Ajuntament.

1947 (mecanoscrit)

Ajuntament, Martí Duran, Conserge Flo, Rectoria, Vicenç Pedret, Senyor Ros, Francisco Leonarte, Senyor Julià, Martí Cabús, Rosa vídua de Llinàs, Senyor Ferrer, Senyor Reig, Miquel Horta, Jaume Buch Vallverdú i Senyor Rodríguez.

1949 (mecanoscrit)

Josep Puig, Can Cisa i Josep Uson.

Anys trenta-cinquanta (mecanoscrit)

Senyor Maluquer Viladot, Senyor Martí, Senyor Vives, Doctor Arenas (Josep Arenas Madroñero), Senyor Font, Rectoria, Francesc Maristany i Tomàs Ferrer Sust.

1953 (mecanoscrit)

Senyor Oriol, Josep Uson, Conserge Flo, Josep Puig Godàs, Rectoria, Doctor Canyellas, Senyor Arumí, Senyor Ripol, Senyor Masalleras, Enric Güell, Senyor Farré, Senyor Reig, Doctor Benito, Senyor Llorca, Senyor Domènec, Ajuntament i Senyor Ricart.

1954 (mecanoscrit)

Senyor Felip, Senyor Masferrer, Senyor Trias, Senyor Orfila, Doctor Canyellas, Senyor Arumí, Senyor Ferrer, Ramon Vilalta, Conserge Flo, Enric Güell, Senyor Masiques, Francisco Leonarte, Josep Puig Godàs, Senyor Masalleras, Rectoria, Ferran Francesc (Can Cabeça), Ajuntament, Senyor Ricart, Senyor Pedret, Josep Uson i Joan Bernat.

ATENEU

1902

Casa de la vila, Rectoria, Ateneu del Masnou, Josep Martí, Francesc Ferrer, Jaume Feu, Francesca Arimon, Bonaventura Ferrer, Victorià Pagès Fàbregas, Gabriel Riera, Francesc Mirambell, Estrella Isern Millet, Josep Pons i Artur Roig Borràs.

1903

A les noies del Masnou, La colla de l'Ateneo, Casa de la vila, Rectoria, Josep Millet (president), Gabriel Rosés (secretari), A les sogres, Jaume Feu, Francesc Ferrer, Paquita Rosés, Domènec Sanjuan, Josep Martí Casals (batlle), Francesc Mirambell, Estrella Jover, Gabriel Riera, Bonaventura Ferrer, Victorià Pagès i Francesca Pons.

1904

A les noies del Masnou, Casa de la vila, Rectoria, Anton Sanjuan Pou, Josep Sust, Francesc Ferrer, Josep Sala, Victorià Pagès Fàbregas i Estrella Jover.

CENTRE CORAL UNIÓ MASNOVINA

1906

Per nostres ninetes, Centre Coral, Casa de la vila, Rectoria, Baldomer Comas Majoral, Joan Maluquer Viladot, Francesc Ferrer, Anton Antich, Bruno Domingo, Eusebi Fortuny, Pere Pagès, Isidre Maristany, Bonaventura Fontanills i Pere Puntí.

1911

Casa de la vila, Rectoria, Isidre Bertran Maristany, Anton Antich, Pere Pagès, Joaquim, Benet Roig, Pere Anguera, Pere Oliveras, Joan Colomer i Lluís Marés.

1915

Casa de la vila, Rectoria, Jaume Gibernau, Josep Galvany Alsina, Francesca Fontanills, Joaquim Vilà, Manel Moles, Evarist Costa, Jaume Bertran, Miquel Matalí, Felicià Coll i Loreto Auladell.

CASINO

1905

Casa de la vila, Elvira Brunet, Teresa Fàbregas, Antonieta Sunyol, Prudenta Ferrer, Maria Ferrer, Elvira Orta, Teresa Maristany, Hortènsia Sunyol, Teresita Maristany, Àgueda Maristany, Teresita Sensat, Maria Estaper, Estrella Jover, Rosa Pagès, Pepita Maristany, Agustina Rosés, Bernardina Colomer, Teresita Maristany, Teresita Fàbregas, Francesca Pons, Rosa Fàbregas, Emília Pagès, Paquita Rosés, Jovita Valentí, Isidra Maristany, Antònia Altafulla, Paca Barona, Flor Serra, Cristina Fàbregas, Rosita Serrabou, Ascensió Barona, Francesca Altafulla, Emília Sensat, Dolors Carbó, Angelita Valentí i Caritat Llampallas.

1909

A l'Ajuntament, Casino, Bonaventura Fontanills, Pere Pagès Maristany, Jaume Sensat, Carmeta Ferrer, Elvireta Orta, Carmelita Fàbregas, Inesita Oliver, Pepita Civil, Cristina i Roseta Fàbregas, Leocàdia i Prudenta Ferrer, Pere Maristany i Josep García.

1914

Casa de la vila, Jaume Gibernau, Pere Grau Maristany Oliver, Frederic Gibernau, Ricard Guarino, Pere Maristany, Jaume Pagès, Antoni Arumí, Josep González, Grau Coll, Manuel Moles Milà, Eulàlia Millet, Antonieta Maristany i Lloances a les noies.

CORO FAMILIAR

1902

Casa de la vila, Josep Martí Casals, Victorià Pagès Fàbregas, Anton Sunyol, Francesc Quer, Antonet, Joan Mirambell, Josep Pons, Joan Budallé, Carme i Pura Boada, Ramona Baró, Ramona March, Úrsula Prats, Pere Anguera, Bernardina i Pepeta Colomer, Artur Roig, Senyor Mirambell, Pepeta de can Lloreta, Esperança i Treseta, i Vicenç Ballvé.

SOCIETAT CORAL LA PAZ

1902

Ajuntament, Alcalde, Rectoria, Artur Roig, Miquel Amat, Josep Estaper, Francesc Sanahuja, Carles Noguer, Joan Sala, Francesc Ferrer i Manel Mateu.

LA ALEGRIA DEL MASNOU

1903

Les nenes del Masnou, Ajuntament, Alcalde, Rectoria, Victorià Pagès Fàbregas, Rafel Ramoneda, Joan Rimblas, Miquel Amat, Francesc Ferrer i Pau Estaper Maristany.

COOPERATIVA TÈXTIL DEL MASNOU

1917

Casa de la vila, Rectoria, Pere Sust Estaper, Joan Puig, Baldomer Morell, Anton Vila, Miquel Llobet, Mariano Fernández, Anton Grau, Josep Vilarrassa, Isidro Zamora, Josep Juriol, Francesc Vilà, Joaquim Vilà, Pere Colomer i Mariona Comerma.

Addenda gràfica

Cor del Casinet, en una sortida a Argenton, l'abril de 1900. Hi apareix Grau Maristany Maristany (*Grau Til·là*) marcat amb un asterisc. AMM, 36089

El cor de La Calàndria a Arenys de Mar, el 10 de maig de 1903. AMM, 18972

El cor de La Calàndria amb instrumentistes l'any 1919. AMM, 36088

Caramelles a càrrec dels Pomells de Joventut, a principis dels anys vint. MANUEL SENDRA AMM, 18199

Grup del Centre Obrer Unió Urgellenca en caramelles, l'any 1921 a la Seu d'Urgell. La fotografia pertanyia al músic Josep Ventura Estapé. AMM 14680

Caramelles a la plaça de l'Església, l'any 1945. AMM, 18165

El mestre Rafael Bert Fàbregas.
CEDENT: MAGDA RUBIO I BERT. AMM, 33858

Caramelles a la plaça de l'església. Mossèn Anton, Rita Terradas, Pepita i Maria Tió. Anys quaranta. AMM, 18360

Grup de nens caramellaires de la zona de Pere Grau, Sant Felip i la plaça d'Alsina Sensat. Al davant, d'esquerra a dreta: Benita Tabaras Gómez, Josep Maria Cid Codina, Joan Ramèntol Colomer, Gabriel Duran Ferran, Pere Barber Marfà, Josep Vendrell Torres (li dien el *Capità* i l'*Oncle*) i Jaume Grané Tabaras. Per darrere: Grau Maristany, Maria Tabaras Gibernau i Pilar Colomer Pujol. Abril de 1949. AMM, CEDENT: JOSEP MARIA CID I CODINA

Grau Maristany (*Grau Til·là*) dirigint. PUBLICACIÓ: FRANCESC FÀBREGAS. *LA CALÀNDRIA, 100 ANYS D'HISTÒRIA AL MASNOU* (1906-2006). PÀG. 30

Nens caramellaires. D'esquerra a dreta: Jaume Grané Tabaras, Pere Barber Marfà, Josep Vendrell Torres, Gabriel Duran Ferran, Josep Maria Cid Codina i Joan Ramèntol Colomer. Són a casa de Pere Barber, al carrer de Sant Felip (antic 101), l'any 1949. AMM, 36085

Retrobament del grup de nois caramellaires de la fotografia anterior, l'any 1994. AMM, 36087

Grup de nens per caramelles. AMM, FAMÍLIA CASTELLÀ-PAGÈS, 35935

El cor de La Calàndria, canta davant del nou edifici de l'associació en la inauguració. 20 de maig de 1951.

Iglesias, director del cor de l'escola parroquial, dirigint un concert de caramelles, cantat per nens i nenes, a l'antiga sala de ball de La Calàndria. 1950-1960. AMM, 1821

Cor infantil de la Catequística cantant caramelles. Anys seixanta. CEDENT: MAGDA RUBIO I BERT

Cor juvenil del Casinet. A la dreta, Parramon; assegut al piano, el mestre Rafael Bert; a l'esquerra, estendard del cor Juvenil inaugurat el 1980. 8 de desembre de 1982. CEDENT: FRANCESC MAURI I MERCÈ ORRIOLS. AUTOR: QUIRSE (JOSEP FORTEA)

Alumnes de l'Escola Sagrada Família cantant caramelles al pati del Casino. A la balconada, Aurora Mateu, l'alcalde Azuara i els regidors Anna Maria Mora i Manel Martínez. 2 d'abril de 1989. AUTOR: QUIRSE (JOSEP FORTEA) AMM, 11709

Agraïments:

Vull agrair la disponibilitat a totes les persones del Masnou que m'han ajudat en la realització d'aquest treball: Cristina Espuga i Carles Pino (l'equip tècnic de l'Arxiu Municipal), Joan Muray (historiador local), Francesc Fàbregas (expresident de la Fundació La Calàndria), Montserrat Llagostera (música i directora fundadora de la coral Xabec), i les persones informants: Joan Maresma i Pujadas i Mercè Duran, Ramon Grau i Quintana i Maria dels Àngels Llovera, Joan Casals i Agustí, Mercè Orriols i Francesc Mauri, Anna Maria Mora i Jaume Grané, Magda Rubio i Bert, Josep Maria Cid i Codina, Xose Fàbregas, Rosa Maria Valls i Eulàlia Pujol, Miquel Garolera, Fermí Subiranas, Joan Garangou, Montserrat Prats, Lluís Valls i Sumpci Vilalta.

Amb la intenció de no oblidar ningú, també vull agrair la col·laboració a totes les persones que participaren en els tallers de memòria històrica organitzats per l'Arxiu Municipal des del novembre del 2016 fins al maig del 2017: Rosa Pagès, Ramon Asensio, Carles Maristany, Carme Giralt, Rita Terradas, Maria Teresa Sampera, Jordi Milà, Maria Cid, Carme Saltor, Maria Carme Llaugé, Pere Sanz, Joan Oliveras, Plàcida Papetti...

I, evidentment, vull agrair la paciència de la meva esposa, Magui, i de la meva família davant dels meus neguits i del temps de dedicació a l'estudi i a la recerca de les caramelles al Masnou.

Aquest treball és el que és gràcies a la col·laboració de tots vosaltres.

